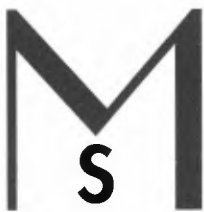

02-009

Mondriaan Stichting
(Mondriaan Foundation)

Gebruikersinformatie
Kleinboek 415
1017 CP Amsterdam
Tel. 6249759

MONDRIAAN STICHTING
Evaluatie Museale Aankoopregelingen

Evaluatie Museale Aankoopregelingen

Inhoud:

- 1.1 Aankoopregeling twintigste-eeuwse moderne kunst en vormgeving
 - 1.1A Aankoopregeling, onderdeel A: aankopen in het kader van het collectieplan
 - 1.1B Aankoopregeling, onderdeel B: aankopen in het kader van een presentatie van Nederlandse kunst in het buitenland
 - 1.1C Aankoopregeling, onderdeel C: bijzondere aankopen met een cruciale betekenis voor de collectie Nederland
- 1.2 Aankoopfonds Collectie Nederland
- 1.3 Aankoopfonds Volkenkundige Musea
- 2 Evaluatie
- 3 Belangrijkste conclusies

Bijlagen:

- 1 Overzicht aanvragen Aankoopregeling onderdeel A
- 2 Overzicht aanvragen Aankoopregeling onderdeel B
- 3 Overzicht aanvragen Aankoopregeling onderdeel C
- 4 Overzicht adviescommissieleden en adviseurs Aankoopregelingen
- 5 Overzicht van de bijdragen Aankoopfonds Collectie Nederland
- 6 Overzicht adviescommissieleden Aankoopfonds Collectie Nederland
- 7 Overzicht van aankopen van volkenkundige musea
- 8 Overzicht van de aantallen kunstenaars die door meer dan één museum zijn aangekocht
- 9 Concept voor de regeling voor financiële ondersteuning van museale aankopen

EVALUATIE MUSEALE AANKOOPREGELINGEN 1994 - 2001

Van moderne kunst tot Uiver

De Mondriaan Stichting voert al geruime tijd ondersteuningsregelingen uit voor museale aankopen. Sinds 1994 bestaat het museaal aankoopfonds voor moderne beeldende kunst en vormgeving, in 1998 werd het Volkenkundig Aankoopfonds in het leven geroepen en in oktober 1999 ontstond het tijdelijke Aankoopfonds Collectie Nederland, bedoeld voor oude kunst, moderne kunst en overige collectiegebieden. De ontstaansgeschiedenis van deze fondsen is nogal verschillend; dat is er mede de oorzaak van geweest dat de ondersteuning van museale aankopen is vastgelegd in meerdere regelingen. Hoewel de Mondriaan Stichting er altijd naar heeft gestreefd dat aanvragers geen last ondervinden van die meervoudigheid, lijkt de tijd rijp voor vereenvoudiging. Daarbij komt dat de tijdelijke aankoopregeling voor de Collectie Nederland moet worden veranderd in een permanente regeling. Alvorens dat te doen verzocht de staatssecretaris van OCenW in zijn Cultuurnota 2001 - 2004 de Mondriaan Stichting in 2001 de regelingen te evalueren.

In deze evaluatie wordt eerst nader ingegaan op de geschiedenis en de achtergronden van de *Aankoopregeling Moderne Beeldende Kunst en Vormgeving*, het *Aankoopfonds Collectie Nederland* en het *Volkenkundig Aankoopfonds*. Vervolgens worden in het tweede hoofdstuk de oorspronkelijke doelstellingen en de resultaten van de regelingen geëvalueerd. In het derde hoofdstuk worden conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan. In de bijlagen ten slotte wordt een zo volledig mogelijk overzicht gegeven van de aankopen die sinds de oprichting van beide fondsen financieel zijn ondersteund.

Deze evaluatie is gebaseerd op de ervaringen van de afgelopen jaren. Eerdere discussies, zoals onder andere vastgelegd in de publicaties *Verzamelstaat. Het collectiebeleid van Nederlandse musea voor moderne kunst* (Boekmanstichting en Mondriaan Stichting 1995) en *Recent Verworven* (Mondriaan Stichting 1999) zijn daarbij betrokken. Voor de evaluatie werden ook gesprekken gevoerd met verscheidene personen die bij de uitvoering van de regelingen betrokken zijn geweest, als adviseur, museumdirecteur, bestuurslid of anderszins.

1.1 AANKOOPREGELING MODERNE BEELDENE KUNST EN VORMGEVING

De aankoopregeling voor twintigste-eeuwse en eenentwintigste-eeuwse moderne beeldende kunst en vormgeving kent twee ondersteuningsmogelijkheden. Onderdeel A is gericht op de ondersteuning van het reguliere aankoopbeleid van de moderne kunstmusea; toekenning geschiedt eens in de twee jaar op basis van een collectieplan. Onderdeel C is gericht op incidentele ondersteuning van bijzondere aankopen met een cruciale betekenis voor de Collectie Nederland. Onderdeel B, bedoeld voor ondersteuning van aankopen bij een presentatie van Nederlandse beeldende kunst in het buitenland, is wegens onvoldoende belangstelling per 2001 opgeheven. Het budget bedraagt f 4 miljoen per jaar.

Achtergrond

De Mondriaan Stichting ontwikkelde in de eerste helft van 1994 een regeling voor de financiële ondersteuning van kunstmusea in hun aankoopbeleid voor moderne beeldende kunst en vormgeving. Met de regeling wilde de Mondriaan Stichting het mogelijk maken dat kunstmusea de kwaliteit en samenhang van hun collectie twintigste-eeuwse kunst en vormgeving konden versterken, zeker ook in het licht van de Collectie Nederland. De vrees bestond namelijk dat door de geringe budgetten die de Nederlandse musea voor moderne kunst tot hun beschikking hadden voor dit soort aankopen de positie van die musea op den duur zou worden ondermijnd. Een actief aankoopbeleid is, zeker waar het hedendaagse kunst betreft, tenslotte cruciaal voor de dynamiek van een collectie. Bovendien wilde de Mondriaan Stichting bevorderen dat de Nederlandse kunstmusea en Nederlandse beeldend kunstenaars een grotere internationale bekendheid krijgen.

Doelstelling

Het doel van de aankoopregeling, die ook nu nog voor een belangrijk deel van kracht is, is het financieel ondersteunen van museale aankopen van moderne beeldende kunst en vormgeving opdat:

- kunstmusea een evenwichtig beeld kunnen laten zien van de twintigste-eeuwse en eenentwintigste-eeuwse beeldende kunst en vormgeving;
- kwaliteit en samenhang van de Collectie Nederland op het gebied van twintigste-eeuwse en eenentwintigste-eeuwse beeldende kunst en vormgeving wordt versterkt;
- de Nederlandse kunstmusea en daarmee de Nederlandse beeldende kunst en vormgeving een grotere internationale bekendheid krijgen;
- het publiek in ruime zin in aanraking wordt gebracht met hoogwaardige beeldende kunst en vormgeving.

Criteria

De nieuwe aankoopregeling werd ontwikkeld na uitvoerig overleg met het veld. De museale sector bleek indertijd sterk verdeeld over criteria van de regeling. De belangrijkste punten van onenigheid waren:

- alleen aankopen van werk van levende kunstenaars ondersteunen of aankopen van beeldende kunst en vormgeving uit de hele twintigste eeuw;
- alleen de aankoop van Nederlandse kunst ondersteunen of ook aankopen van buitenlandse kunstenaars;
- veel musea in aanmerking laten komen (ongeveer twintig) of alleen de (ongeveer zeven) grote musea;
- de beschikbare middelen gelijkelijk verdelen over de in aanmerking komende musea (dus alle musea een even groot aankoopbudget) of differentiëren op basis van bijvoorbeeld kwaliteit of collectie.

Het bestuur van de Mondriaan Stichting heeft na uitvoerige discussie een aantal keuzes gemaakt en die aan het toenmalige ministerie van WVC voorgelegd. Binnen onderdeel A van de nieuwe aankoopregeling werd het in de meeste gevallen mogelijk aankopen te doen uit de hele twintigste eeuw en ten dele ook van buitenlandse kunst en vormgeving. Bij het ministerie van WVC kwamen ruim dertig musea voor ondersteuning in aanmerking. Dat aantal werd met de nieuwe regeling teruggebracht tot ongeveer twintig (bijlage 1). De daling van het aantal musea dat ondersteuning via de nieuwe regeling ontving, was enerzijds het gevolg van een kwalitatieve toets. Bij de aanvraag moest een collectie- en aankoopplan zijn gevoegd. Dat plan speelde een belangrijke rol in de beoordeling, evenals de kwaliteit van de aanwezige basiscollectie. Anderzijds was er een kwantitatieve toets, die inhield dat het museum zou

moeten beschikken over een eigen structureel aankoopbudget van minimaal f 100.000. De Mondriaan Stichting wilde zich beperken tot die musea die zich serieus met het verzamelen van moderne beeldende kunst en vormgeving bezighouden en daartoe door de eigen subsidiërende overheid in staat worden gesteld. Verder werd besloten met ingang van 1996 de gelden gedifferentieerd toe te kennen en de hoogte te laten afhangen van de kwaliteit van het collectieplan, de kwaliteit van de aanwezige collectie en de betekenis van het museum.

Bezwaarprocedures

Bij alle besluiten van de Mondriaan Stichting is het mogelijk binnen zes weken na ontvangst van het besluit bezwaar te maken tegen dat besluit. In de periode 1994 - 2001 zijn in totaal 162 aanvragen ingediend. In veertien gevallen werd bezwaar gemaakt tegen het besluit. In elf gevallen werd bezwaar gemaakt tegen het afwijzen van een aanvraag. In drie gevallen maakte het museum bezwaar tegen de hoogte van het toegezegde bedrag.

Budget

Het budget voor deze aankoopregeling werd vastgesteld op een bedrag van ongeveer f 4 miljoen per jaar. Dat budget was afkomstig van de voormalige WVC-gelden en van de gelden die in het verleden beschikbaar waren voor de opbouw van de collectie van de toenmalige Rijksdienst Beeldende Kunst. Het budget werd aanvankelijk verdeeld over de drie onderdelen: jaarlijks was f 2 miljoen beschikbaar voor onderdeel A, f 1,2 miljoen voor onderdeel B en f 0,5 voor onderdeel C. Met het vervallen van onderdeel B in 2001 wordt het bedrag toegevoegd aan het budget van onderdeel C.

1.1.A Aankoopregeling A: aankopen binnen het collectieplan

De toekenning van de aankoopgelden uit onderdeel A geschiedt voor twee jaar en wordt vastgesteld op basis van een kwalitatieve toets van het collectieplan. Een museum dat voor deze ondersteuning in aanmerking wil komen, moet een collectieplan inclusief aankoopplan indienen. In het collectieplan geeft het museum aan wat de doelstelling van de instelling is in relatie tot de bestaande collectie, waar zich hiaten bevinden, welke onderdelen zijn afgerond en in welke categorieën beeldende kunst en vormgeving het museum wil aankopen en waarom. Het plan moet een beargumenteerd beeld geven van het collectiebeleid en duidelijk maken op welke manier het voorgenomen aankoopbeleid een aanvulling of uitbreiding is van de bestaande collectie en daarmee een verrijking vormt van het Nederlands cultuurbezit. Het plan dient ook een positiebepaling te bevatten ten opzichte van andere musea en collecties in Nederland. Verder wordt van het museum verwacht dat het beschikt over f 100.000 eigen aankoopbudget voor twintigste-eeuwse beeldende kunst en vormgeving. In de beoordeling is de kwaliteit van de bestaande collectie van het museum en van de ingediende collectie- en aankoopplannen bepalend. In het goedgekeurde collectieplan kunnen de musea verder zelf bepalen welke werken ze aankopen, een goedkeuring per aankoop is niet meer nodig. Toetsing geschiedt binnen drie maanden na afloop van elk van beide jaren waarvoor het bedrag is toegekend. De gelden worden sinds 1996 gedifferentieerd toegedeeld. De beoordeling wordt gedaan door een speciaal daarvoor ingestelde adviescommissie (bijlage 4).

Bruikleenbeleid

Om het effect van de regeling zo groot mogelijk te maken heeft de Mondriaan Stichting als voorwaarde voor ondersteuning gesteld dat de musea bereid zijn actief mee te werken aan bruiklening aan andere musea in Nederland. In de voorwaarden is opgenomen dat ondersteunde musea zich onderling aan de volgende gedragsregels dienen te houden:

- De afweging om tot bruiklening over te gaan moet niet berusten op financiële gronden. In principe moeten bruiklenen worden verstrekt, tenzij de behoudsomstandigheden in het ontvangende museum ontoereikend zijn.
- Er wordt aan Nederlandse musea geen bruikleenvergoeding in rekening gebracht (bijvoorbeeld personeelskosten van eigen museummedewerkers).
- Alleen out-of-pocket-kosten (verzekeringspremie, vervoer en verpakking) kunnen bij het verstrekken van bruiklenen worden doorberekend. Musea moeten elkaar daarbij niet op kosten jagen. De Mondriaan Stichting gaat ervan uit dat er geen administratiekosten of handling fee in rekening worden gebracht. In het algemeen geldt het reciprociteitsbeginsel.

- Wanneer het bruiklenende museum kosten moet maken voor het behoud van het werk (bijvoorbeeld inlijsting), moet dat in onderling overleg worden geregeld. De regeling heeft er mede toe geleid dat musea elkaar onder soepelere voorwaarden bruiklenen geven. Kreeg de Mondriaan Stichting bij aanvang van de regeling nog wel eens klachten over het bruikleenbeleid van musea, dat behoort nu vrijwel tot het verleden.

Aankopen werk buitenlandse kunstenaars

Voor 1994 was het aankoopbudget uitsluitend beschikbaar voor aankopen van werken die niet ouder waren dan vijftien jaar en afkomstig van Nederlandse kunstenaars. Het geld was namelijk ook bedoeld als bijdrage aan de inkomensvorming van Nederlandse kunstenaars. Omdat inkomensvorming niet langer een doel was en musea graag breder wilden kunnen aankopen, verruimde de Mondriaan Stichting de ondersteuningsmogelijkheden tot werken uit de hele twintigste eeuw.

Daarnaast bleek bij een aantal musea ook de wens te leven om van de aankoopgelden niet alleen Nederlandse kunst te kopen, maar ze ook te gebruiken voor de aanschaf van buitenlandse kunst. Omdat dat de kwaliteit van de collecties ten goede komt en de Mondriaan Stichting groot belang hecht aan een sterke positie van musea op de internationale markt, werd in het Beleidsplan 2001 - 2004 een dergelijke uitbreiding opgenomen. Inmiddels kan maximaal vijftig procent van de bijdrage van de Mondriaan Stichting worden besteed aan buitenlandse kunst.

Kwantitatieve eis

De kwantitatieve eis van f 100.000 eigen aankoopbudget voor twintigste-eeuwse beeldende kunst en vormgeving was voor enkele gemeentelijke en provinciale overheden aanleiding het aankoopbudget van de onder hen ressorterende musea te verhogen. Dat was bij de start van de aankoopregeling het geval bij het Stedelijk Museum De Lakenhal in Leiden en De Stadsgalerij Heerlen. Het Frans Halsmuseum in Haarlem besteedde het aankoopbudget oude kunst gedeeltelijk aan aankopen van moderne kunst, om zo aan het minimum van f 100.000 te voldoen. Bij de verdeling van de gelden voor de jaren 2000 en 2001 bleken nog meer musea door hun overheden in staat gesteld te zijn deel te nemen aan de aankoopregeling. Ook het Keramiek Museum De Princessehof in Leeuwarden en het Dordrechts Museum beschikken nu over een eigen aankoopbudget van minimaal f 100.000. Het aantal aanvragers kwam daarmee op 26.

1.1.B Aankoopregeling B: aankopen bij presentatie Nederlandse kunst buitenland

Het doel van deze regeling was tweeledig: het stimuleren van een presentatie van Nederlandse kunstenaars in het buitenland en het mogelijk maken werk van de betrokken kunstenaars aan te kopen. Die combinatie van het realiseren van een buitenlandse presentatie en de mogelijkheid kunstwerken aan te kopen ervaren musea als moeilijk. Voor deze ondersteuningsmogelijkheid ontving de Mondriaan Stichting relatief weinig aanvragen. Ondanks herhaaldelijk informeren van de betrokken kunstmusea kwam daar niet echt verbetering in. Navraag leerde dat de musea deze regeling te ingewikkeld vonden. In totaal zijn van 1995 tot en met 2001 achttien aanvragen ingediend, waarvan er negen zijn gehonoreerd (bijlage 4). Met ingang van de nieuwe Cultuurnotaperiode 2001 - 2004 is de regeling daarom komen te vervallen. Het budget van dit onderdeel van de regeling (f 1,2 miljoen per jaar) is toegevoegd aan de aankoopregeling C. Dat gebeurde overigens ook met het overschot uit andere jaren.

1.1.C Aankoopregeling C: bijzondere aankopen Collectie Nederland

De Mondriaan Stichting kan met de aankoopregeling C bijdragen aan het verwerven van zeer bijzondere werken of deelcollecties van beeldende kunst en vormgeving uit de twintigste en eenentwintigste eeuw. Het gaat om incidentele museale aankopen met een zeer bijzondere betekenis. De aankopen moeten van aantoonbaar cruciaal belang zijn voor de Collectie Nederland. Deze aankoopvoorstellen worden door een ad hoc-adviescommissie beoordeeld, die per aanvraag speciaal wordt samengesteld uit deskundigen op het betreffende terrein. Omdat de Mondriaan Stichting het belangrijk vindt dat aanvragen niet uitsluitend op basis van de specifieke kunsthistorische waarde worden beoordeeld, maar dat de aankoop ook in een breder perspectief wordt geplaatst, wordt in iedere commissie ook altijd een deskundige met een meer generalistische visie uitgenodigd.

Voor bijzondere aankopen zijn in de periode 1994 - maart 2001 38 aanvragen gedaan, waarvan er achttien positief werden beoordeeld (bijlage 5). In totaal is er voor een bedrag van f 4.615.324 aan toezeggingen gedaan. Momenteel zijn er twee aanvragen in behandeling, waardoor het totaal eind 2001 hoger kan zijn. Ook bij deze regeling geldt de voorwaarde van een soepel bruikleenbeleid; de musea die een aanvraag indienen moeten verklaren dat zij in het bruikleenverkeer handelen volgens de voorwaarden uit de aankoopregeling.

1.2 AANKOOPFONDS COLLECTIE NEDERLAND

Het Aankoopfonds Collectie Nederland werd in 1999 opgericht, met als doel incidentele aankopen van voorwerpen die cruciaal zijn voor de Collectie Nederland te ondersteunen. Aanvragen kunnen worden gedaan voor drie categorieën: oude kunst, moderne kunst en overige collecties. Toekenning geschiedt op basis van het advies van een ad hoc-adviescommissie van deskundigen en na toetsing van het belang voor de Collectie Nederland door de kerncommissie. Het totale budget bedraagt f 3 miljoen. Het deel voor moderne kunst (f 1 miljoen) is om praktische redenen toegevoegd aan de Aankoopregeling moderne beeldende kunst en vormgeving, onderdeel C.

Inleiding

De Mondriaan Stichting heeft zich sinds haar oprichting in 1994 sterk gemaakt voor de vorming van een museaal aankoopfonds. In 1997 werd in de troonrede aangekondigd dat er een aanvang zou worden gemaakt met een museaal aankoopfonds. In het voorjaar van 1998 liet de toenmalige staatssecretaris van Cultuur echter aan de Tweede Kamer weten dat hij de problemen met de museale aankoopbudgetten onderkende, maar geen mogelijkheid zag aanvullende gelden voor een aankoopfonds ter beschikking te stellen. Bovendien zei hij de voorkeur te geven aan een budget voor aankopen binnen de Wet Behoud Cultuurbezit. Via diverse informele contacten hebben bestuur en directie van de Mondriaan Stichting het ministerie van OCenW, de staatssecretaris en, in verkiezingstijd, ook politici benaderd met ideeën voor een aankoopfonds. Met de Nederlandse Museumvereniging (NMV) werd geregeld overlegd over een afstemming van de lobby.

Tijdens de onderhandelingen in de zomer van 1998 over een nieuw regeerakkoord en de formatie van het tweede paarse kabinet intensiverde de Mondriaan Stichting de lobby voor een groot museaal aankoopfonds, onder meer met enkele advertenties in twee landelijke dagbladen. De wens tot een museaal aankoopfonds werd toegevoegd aan het regeerakkoord. Aanvankelijk werd in de meerjarenbegroting cultuur vanaf 2002 een bedrag van f 8 miljoen per jaar opgenomen voor museale aankopen. De commotie rond de aankoop van het schilderij Victory Boogie Woogie van Piet Mondriaan zorgde er vervolgens voor dat de oprichting van een aankoopfonds hoger op de politieke agenda kwam.

Op 20 november 1998 besloot de ministerraad eenmalig f 100 miljoen beschikbaar te stellen voor een aankoopfonds. Op 30 november 1998 stemde de Tweede Kamer in met de bestemming van dat aankoopfonds enerzijds voor museale aankopen krachtens de Wet Behoud Cultuurbezit en anderzijds voor aankopen binnen de Collectie Nederland. De gelden uit het fonds zijn beschikbaar voor alle museale collectiegebieden. Aankopen krachtens de Wet Behoud Cultuurbezit zullen worden behartigd door het ministerie van OCenW. Voor de overige aankopen kunnen musea een aanvraag indienen bij de Mondriaan Stichting. De Mondriaan Stichting kreeg in 1999 en 2000 een rentebedrag van f 3 miljoen per jaar uit het fonds ter beschikking. Vanaf 2001 is dat f 3,7 miljoen per jaar. Daarvan is een bedrag van f 0,7 bestemd voor interculturele aankopen, die het musea mogelijk maken objecten niet alleen uit westers gezichtspunt maar ook uit andere, niet-westerse gezichtspunten te tonen. Vanaf 2002 zou het totaalbedrag kunnen worden aangevuld met het voornoemde bedrag van f 8 miljoen, maar het ministerie van OCenW heeft besloten dat die middelen gereserveerd blijven voor aankopen krachtens de Wet Behoud Cultuurbezit.

Aankoopfonds Collectie Nederland

Eind 1998 besprak de Mondriaan Stichting met het ministerie van OCenW de uitgangspunten voor het Aankoopfonds Collectie Nederland. In januari 1999 kreeg de Mondriaan Stichting van de staatssecretaris het verzoek een regeling te ontwerpen. In februari 1999 werd een regeling naar het ministerie van OCenW gestuurd. Voorgesteld werd het budget van f 3 miljoen per jaar te verdelen in ongeveer eenderde voor oude kunst, eenderde voor moderne kunst en eenderde voor de overige collectiegebieden. Het bedrag voor moderne kunst werd om praktische redenen toegevoegd aan het onderdeel Bijzondere aankopen van de aankoopregeling voor moderne beeldende kunst en vormgeving (onderdeel C).

De aankopen die uit het Aankoopfonds worden gefinancierd moeten een cruciale betekenis voor de museale Collectie Nederland hebben. Omdat zo'n aankoop de collectie van het betreffende museum in belang doet toenemen werd, net als bij de Aankoopregeling voor moderne beeldende kunst en vormgeving, de voorwaarde opgenomen dat musea zich actief beijveren voor de collectiemobiliteit. Van de ondersteunde musea wordt een zeer coulant en

actief bruikleenverkeer verwacht met andere Nederlandse musea. Daarmee wordt de opwaardering van zowel de eigen collectie als die van andere Nederlandse musea bevorderd. Het ministerie heeft de door de Mondriaan Stichting voorgestelde regeling ter advisering voorgelegd aan de Raad voor Cultuur. Die onderschreef de conceptregeling op hoofdlijnen. Kanttekeningen plaatste de Raad bij de koppeling tussen de aankopen en de collectiemobiliteit en bij het minimale aankoopbudget van musea van f 50.000. De Raad vond collectiemobiliteit tot de algemene beginselen van goed museumbeleid behoren en zag geen heil in een voorwaardelijke koppeling tussen aankopen en het beleid voor collectiemobiliteit. Eind september 1999 werd de regeling voor het Aankoopfonds Collectie Nederland definitief goedgekeurd, waarna publicatie in de Staatscourant volgde. Het Aankoopfonds Collectie Nederland maakte een vliegende start met een forse bijdrage aan de verwerving van het vliegtuig de Uiver.

Minimaal aankoopbedrag

Omdat het budget voor het Aankoopfonds Collectie Nederland beperkt bleef tot f 3 miljoen per jaar, werd in de conceptregeling als criterium opgenomen dat de musea die een aanvraag wilden indienen over een eigen aankoopbudget van minimaal f 50.000 zouden moeten beschikken. Na het advies van de Raad voor Cultuur, die vond dat als gevolg van dat criterium kleine musea te veel zouden worden uitgesloten van de regeling, en in overleg met de NMV werd het criterium gewijzigd in de voorwaarde dat de voorgestelde aankoop minimaal f 100.000 moet bedragen en dat het museum zelf ten minste zestig procent gefinancierd moet krijgen. De eis van een structureel eigen aankoopbudget van f 50.000 verviel daarmee. Zevenmaal heeft de Mondriaan Stichting aanvragen niet in behandeling genomen omdat die grens niet werd gehaald:

- Het Tegelmuseum in Otterlo, tegeltableau Hollands Landschap, f 25.000;
- Slag bij Heiligerlee Museum in Heiligerlee, werk van de Haagse schilder Frederik E. Lintz, voorstellende De slag bij Heiligerlee, f 19.500;
- Stadmuseum Zoetermeer, aankoop schilderij van J.K. Leurs (Haagse School), f 12.000;
- R-k parochie Sint Urbanus in Amstelveen, aankoop monumentorgel, f 70.000 (te laag aankoopbedrag; parochie is geen museum);
- Rijksmuseum van Oudheden in Leiden, Keltische halsring, f 50.000;
- Jan Cunen Centrum in Oss, twee schilderijen van en lamp uit installatie van Lisa Couwenbergh, zeventig aquarellen uit installatie van Kees de Goede en een sculptuur uit hout, was en klei, begeleid door een tekening van David Bade, f 72.500;
- Historisch Museum Den Briel, werk Cornelis Spinger, f 72.000.

Bij deze aankopen is het overigens nog maar de vraag of zij de kwalitatieve toets zouden hebben doorstaan. De kwantitatieve ondergrens werkt als een goede eerste filter.

Bruikleenbeleid

De meeste musea hebben geen moeite met de voorwaarden uit de aankoopregeling voor het geven van bruiklenen. Slechts eenmaal, bij een aanvraag van het Rijksmuseum voor Volkenkunde, deed zich een probleem voor. Het bruikleenbeleid van dat museum strookte niet met de voorwaarden uit de aankoopregeling voor het bruikleenbeleid. Het Rijksmuseum voor Volkenkunde bracht bij de collega-musea een handling fee in rekening wanneer de grens van f 100.000 aan kosten voor het museum was bereikt. Dat bruikleenbeleid was in de resultaatafspraken tussen museum en ministerie voor de periode 1997 - 2000 vastgelegd. Het ministerie van OCenW heeft toestemming verleend af te wijken van de voorwaarden van de aankoopregeling en heeft de Mondriaan Stichting laten weten dat het Rijksmuseum voor Volkenkunde is gevraagd het bruikleenbeleid aan te passen aan de andere Nederlandse musea.

Procedure

Voor elke aankoop wordt een afzonderlijke adviescommissie samengesteld, waarin deskundigen met kennis over de aankoop in kwestie zitting hebben (zie bijlage 6). Ook wordt geprobeerd in elke commissie een deskundige op te nemen die een breder overzicht heeft van wat zich nog meer in de Collectie Nederland bevindt. Het advies wordt voorgelegd aan het bestuur van de Mondriaan Stichting, dat uiteindelijk besluit.

Essentieel in de beoordeling is de vraag of de aankoop wel echt van cruciaal belang is voor de Collectie Nederland. Het bestuur heeft de indruk dat bij een specialistische aankoop de neiging bestaat tot een positief advies, dat meer betrekking heeft op het belang voor het eigen vakgebied dan op het cruciale belang voor het totaal van de Collectie Nederland. Daarom heeft het bestuur van de Mondriaan Stichting een toetsingscommissie ingesteld, die na een eventueel

preadvies van een (specialistische) adviescommissie nog eens toetst of de acquisitie werkelijk cruciaal is voor de Collectie Nederland.

Bezwaarprocedures

Bij het Aankoopfonds Collectie Nederland heeft de Mondriaan Stichting nog nooit een bezwaar ontvangen tegen een afwijzing.

Budget

Per jaar is voor iedere categorie aankopen (oude kunst, overige collecties en moderne kunst) een budget van f 1 miljoen beschikbaar. Dat bedrag blijkt niet voldoende om alle aanvragen te honoreren. Zo werd in 2000 voor oude kunst bijvoorbeeld bijna het dubbele uitgegeven: f 1.834.000, en in 2001 bijna het driedubbele.

Hoewel de Mondriaan Stichting volgens de aankoopregeling een financiële ondersteuning kan bieden van veertig procent van het aankoopbedrag, blijkt dat zelden voor te komen. Het percentage ligt gemiddeld rond vijftwintig procent. Dat komt vooral door de hoge prijzen voor oude kunst, waarvoor het beschikbare budget niet toereikend is. Dat is ook de reden waarom de Mondriaan Stichting bij de aankoop van echte topwerken, zoals de Victory Boogie Woogie van Piet Mondriaan (Haags Gemeentemuseum) en het Portret van een oude man van Rembrandt van Rijn (Mauritshuis) geen substantiële bijdrage kon leveren.

Sinds de start van de Aankoopregeling Collectie Nederland in oktober 1999 zijn de volgende bedragen besteed:

	1999	2000	2001
Oude kunst	f 250.000	f 1.834.000	f 2.801.250
Overige collecties	f 693.835	-	f 438.000
Moderne kunst	<u>f 550.000</u>	<u>f 525.000</u>	<u>f 451.000</u>
Totaal	f 1.493.835	f 2.359.000	f 4.050.250

Een overzicht van de aankopen voor de Collectie Nederland staat in bijlage 5.

1.3 VOLKENKUNDIG AANKOOPFONDS

Het Volkenkundig Aankoopfonds werd in 1998 opgericht. De volkenkundige musea hebben een deel van het eigen aankoopbudget ingeleverd voor dit aankoopfonds. In de eerste jaren van het bestaan van dit fonds werd de bijdrage van de musea van f 125.000 verhoogd met een bijdrage van het ministerie van OCenW van f 175.000. In 2001 werd deze bijdrage beëindigd. Voor de periode 2001 - 2003 is afgesproken dat de volkenkundige musea het fonds met een bedrag van f 150.000 vullen. De Mondriaan Stichting voegt daar hetzelfde bedrag aan toe.

Binnen het Aankoopfonds Collectie Nederland ontving de Mondriaan Stichting tussen 1999 en 2001 maar één aanvraag van de volkenkundige musea (van het Rijksmuseum voor Volkenkunde, dat een schilderij van de Japanse kunstenaar Watanabe Kakush voor een bedrag van f 143.835 wilde aankopen). Dat komt doordat volkenkundige aankopen zelden duurder zijn dan f 100.000. De prijzen van de meeste objecten blijven daar ver onder en komen daardoor vrijwel nooit in aanmerking voor ondersteuning uit het Aankoopfonds Collectie Nederland.

Voor aankopen die onder de grens van f 100.000 blijven of niet het vereiste cruciale belang voor de volkenkundige Collectie Nederland vertegenwoordigen hebben de volkenkundige musea uit eigen middelen een aankoopfonds opgericht. Dat fonds wordt beheerd door de Mondriaan Stichting. Tussen 1998 en 2000 vulden de volkenkundige musea het fonds met een bedrag van f 125.000. Het ministerie van OCenW verdubbelde dat bedrag en gaf een extra bonus van f 25.000, speciaal bedoeld om de kleine musea die zelf geen financiële inbreng in het fonds leverden ook deel te kunnen laten nemen. Die bijdrage werd met ingang van 2001 beëindigd. De Mondriaan Stichting heeft inmiddels voor de jaren 2001 tot en met 2003 uit haar aankoopgelden een bedrag van f 150.000 per jaar voor het fonds ter beschikking gesteld. Dit onder de voorwaarden dat de volkenkundige musea hetzelfde bedrag inleggen.

In totaal werd tussen 1998 en 2001 vijfendertig keer een beroep op het Volkenkundig Aankoopfonds gedaan, wat resulteerde in tweeëntwintig positieve besluiten.

Van belang voor de volkenkundige sector is ook de verzamelreis. De volkenkundige regeling voorziet in de mogelijkheid ondersteuning te krijgen voor verzamelreizen.

Procedure

De adviescommissie bestaat uit vertegenwoordigers van de drie grote volkenkundige musea en een vertegenwoordiger van de kleine musea. De vertegenwoordigers worden voorgedragen door de musea. De eerste drie jaren van het bestaan van het Volkenkundig Aankoopfonds was de besluitvorming voorbehouden aan het bestuur van de Stichting Volkenkundige Collecties Nederland. Vanaf 2001 is de Mondriaan Stichting financieel betrokken bij het fonds. De besluitvorming wordt nu formeel door het bestuur van de Mondriaan Stichting voltrokken.

Bezwaarprocedures

De volkenkundige musea hebben als start voor dit aankoopfonds een gemeenschappelijk collectie- en aankoopplan gemaakt. De aanvragen die de musea bij het fonds indienen moeten passen in dat door henzelf goedgekeurde plan. Bovendien is een van de vereisten bij het doen van een aanvraag dat de aanvrager informatie moet inwinnen bij een collega-conservator op hetzelfde verzamelterrein. Op die manier wordt voorkomen dat achteraf blijkt dat een vergelijkbaar object in een depot van een ander museum aanwezig is en dus ook geleend zou kunnen worden. Omdat de aanvraag aldus uit een meer algemeen volkenkundig belang wordt gedaan, hebben de musea afgesproken geen bezwaar te maken tegen de besluiten over aanvragen die uit dit aankoopfonds worden bekostigd.

Budget

De Mondriaan Stichting heeft voor de jaren 2001 tot en met 2003 uit haar aankoopgelden een bedrag van f 150.000 per jaar voor Volkenkundig Aankoopfonds ter beschikking gesteld. Dit onder de voorwaarde dat de volkenkundige musea hetzelfde bedrag inleggen. Dat blijkt voldoende te zijn. In totaal werd f 911.600 uitgegeven. Een overzicht van de ondersteunde aankopen staat in bijlage 7.

2 EVALUATIE

De aankoopregelingen hebben als doel de kwaliteit van de museale Collectie Nederland te verhogen. In de regelingen is ook een aantal voorwaarden opgenomen, zoals het voeren van een coulant bruikleenbeleid en de aanwezigheid van een collectie- en aankoopplan met aandacht voor de eigen positie van het museum in relatie tot andere musea. Daarmee hoopt de Mondriaan Stichting te bereiken dat de Collectie Nederland niet alleen wordt versterkt door het doen van aankopen, maar dat de kwaliteit en de zichtbaarheid ervan ook worden vergroot door een soepeler bruikleenbeleid en meer collectiemobiliteit.

Samenhang en kwaliteit Collectie Nederland

Een van de doeleinden van de regeling bij de oprichting was de samenhang, afstemming en kwaliteit van de Collectie Nederland te bevorderen. Tot 1994, toen de aankoopgelden nog door het toenmalige ministerie van WVC werden verdeeld, werd doorgaans door elk museum een individuele aankoopwensenlijst ingediend die al dan niet werd gehonoreerd. Van (inhoudelijke) afstemming was niet of nauwelijks sprake, waardoor soms doublures in collecties en ambities bestonden of bepaalde collectiegebieden onderbelicht bleven. In de nieuwe regeling werd daarom een collectie- en aankoopplan als voorwaarde gesteld, waarin het museum de eigen positie tegenover de andere musea voor moderne kunst verduidelijkt.

De Mondriaan Stichting heeft nu van de meeste musea voor moderne kunst vijf keer een collectie- en aankoopplan ontvangen. De kwaliteit van die plannen is duidelijk toegenomen.¹ Van de individuele aankoopwensenlijstjes uit 1994 zijn de plannen uitgegroeid tot inhoudelijk onderbouwde beleidsvoornemens, waarin ook steeds meer aandacht wordt besteed aan de positiebepaling van het eigen museum ten opzichte van collega-instellingen. Overigens geldt dit laatste nog niet voor alle plannen in gelijke mate; er is zeker nog ruimte voor verbetering. Desondanks valt te concluderen dat de regeling met de eis van een collectieplan inderdaad heeft bijgedragen aan het bevorderen van de samenhang en de afstemming van de Collectie Nederland en in dat opzicht tot nu toe dus succesvol is geweest. De stijgende kwaliteit van de plannen heeft echter wel een praktisch nadeel: er kwalificeren zich steeds meer musea voor een bijdrage uit een gelijkblijvend budget. De spoeling wordt zo wel erg dun.

Collectiemobiliteit

Het denken over collectiemobiliteit is de afgelopen zeven jaar geïntensiveerd. Een aantal museumdirecteuren heeft zich al bij de start van de aankoopregeling als voorstander van collectiemobiliteit opgeworpen. In de publicatie *Recent Verworven* (p 57) komt dat onderwerp ook een aantal malen aan de orde. Daarin stelt bijvoorbeeld Chris Dercon, directeur van het Museum Boijmans Van Beuningen, dat de musea voor moderne kunst veel overlappings vertonen en dat ze samen naar een exactere formulering van hun collectiebeleid moeten zoeken en bereid moeten zijn elkaar afzonderlijke werken of niet-actief gebruikte delen van hun collectie in langdurig bruikleen te geven. Een aantal musea heeft al afspraken over langdurige overdracht van objecten en collecties gemaakt. Zo heeft het Van Abbemuseum het schilderij *Fragment of a crucifixion* van Francis Bacon uitgeleend aan het Haags Gemeentemuseum en daar een werk van El Lissitzky voor in de plaats gekregen. In Limburg vindt een omvangrijke collectie-uitruil plaats. Het Bonnefantenmuseum is een grootscheeps onderzoek naar de collectie begonnen. Na voltooiing van dat onderzoek zal de collectie worden opgeschoond. Als resultaat van het plan, dat in totaal vijf jaar zal duren en financieel mogelijk wordt gemaakt door een particuliere sponsor, zullen veel collectieonderdelen worden overgedragen aan andere musea. Er zijn al collectieonderdelen definitief overgedragen aan bijvoorbeeld het Limburgs Museum in Venlo. Een ander interessant initiatief is Het Rijksmuseum aan de Maas. In een van de vleugels van het Bonnefantenmuseum in Maastricht zal vanaf het voorjaar in 2002 een groot overzicht van de Zuid-Nederlandse kunst en kunstnijverheid van de late vijftiende tot en met de zeventiende eeuw worden getoond, met meer dan honderd bruiklenen van het Rijksmuseum. Collectiemobiliteit is verder een min of meer vast onderwerp op de vergaderingen van het Mini-Convent, het overleg van de grote Nederlandse musea voor moderne kunst en vormgeving.

¹ Zie onder anderen J. van Adrichem in de publicatie *Recent Verworven*, waarin een overzicht wordt gegeven van de aankopen van moderne beeldende kunst en vormgeving in Nederlandse musea die met steun van de Mondriaan Stichting in de periode 1994 - 1997 zijn gedaan. In de publicatie lichten de directeuren van negentien musea voor moderne kunst in Nederland hun aankoopbeleid voor de betreffende periode toe. Een volledig overzicht van de aankopen van de musea staat in de genoemde publicatie (ISBN 90-804346-3-9) en in de jaarverslagen van de Mondriaan Stichting.

Afstemming met andere fondsen

Veel aanvragen voor aankopen worden niet uitsluitend bij één fonds ingediend. Meestal wordt bij meerdere fondsen een deel van de aankoopsom aangevraagd.

De Vereniging Rembrandt en het Nationaal Fonds Cultuurbezit zijn twee met elkaar verbonden particuliere fondsen, die erop gericht zijn private partijen te interesseren voor ondersteuning van of investering in de aankoop van belangrijke kunstwerken voor musea. Zij bewegen zich op privaat terrein, terwijl de Mondriaan Stichting werkt met publieke middelen.

Samenwerking en afstemming tussen De Vereniging Rembrandt en het Nationaal Fonds Cultuurbezit enerzijds en de Mondriaan Stichting anderzijds is gewenst en ook praktijk. Vanaf de start van de aankoopregeling is er sprake van overleg, samenwerking en afstemming. Bij aanvragen die bij beide organisaties worden gedaan neemt de Mondriaan Stichting altijd het initiatief tot overleg, voordat definitief door de besturen wordt besloten. De beide organisaties zijn op de hoogte van de oordelen van de wederzijdse adviseurs en soms is er ook afstemming over de hoogte van ieders bijdrage. Cruciaal in de samenwerking is dat de beide organisaties elkaar kunnen beïnvloeden, maar uiteindelijk onafhankelijk zijn. Dat betekent dat beide bij een belangrijke aankoop uiteindelijk tot verschillende afwegingen en besluiten kunnen komen, zoals dat onder meer bij de aankoop van een werk van Max Liebermann voor het Joods Historisch Museum het geval was. Zo'n verschillend oordeel komt echter niet vaak voor. Het heeft vooral voordelen dat twee organisaties op basis van een eigen afweging tot een oordeel komen: het vergroot de diversiteit. In de praktijk maakt de samenwerking van beide organisaties en de inzet van zowel private als publieke middelen het mogelijk cruciale aankopen (zoals recentelijk twee werken van Claude Monet, Molens in het Westerveld, Zaandam (1874) en Het Kamperhoofd en de Oude Waal, Amsterdam (1874) voor het Van Gogh Museum) te realiseren. Ook met andere fondsen, zoals het VSB Fonds en het Prins Bernhard Fonds, vindt waar nodig afstemming plaats.

Natuurhistorische collecties

De ondergrens van f 100.000 lijkt prohibitief te werken voor niet-kunstcollecties, waaronder natuurhistorische collecties. De praktijk leert dat, net als bij volkenkundige aankopen, natuurhistorische aankopen de grens van f 100.000 vrijwel nooit halen. Dat betekent dat natuurhistorische musea vrijwel nooit in aanmerking komen voor ondersteuning uit het aankoopfonds. In de afgelopen anderhalf jaar heeft de Mondriaan Stichting slechts één serieuze aanvraag van een natuurhistorisch museum ontvangen. Museum Naturalis in Leiden wilde een unieke collectie fossielen aankopen van een particulier verzamelaar, de heer Wiedenroth. De Mondriaan Stichting heeft hieraan f 120.000 bijgedragen.

De enige andere aanvraag uit deze sector, van het Oertijdmuseum De Groene Poort, voldeed niet aan de criteria en werd daarom niet in behandeling is genomen. Het betrof de aanvraag voor de aankoop van de grootste wereldbol ooit gemaakt, voorzien van 46 edelstenen. De aanvraag werd niet in behandeling genomen, omdat het object in de eerste plaats voor educatieve doeleinden werd aangekocht (en niet om zijn unieke en originele kwaliteiten). In haar huidige vorm is de aankoopregeling dus nauwelijks relevant voor de natuurhistorische musea. Een mogelijke oplossing voor dit probleem is wellicht de oprichting van een specifiek Natuurhistorisch Aankoopfonds, analoog aan het Volkenkundig Aankoopfonds.

Spreiding en diversiteit

De regeling blijkt toegankelijk voor verschillende soorten musea. Zowel grote als kleine musea hebben in de afgelopen jaren met succes een beroep gedaan op ondersteuning. De aanvankelijke angst dat de ondergrens in het aankoopbudget en de eigen bijdrage de regeling onbereikbaar zou maken voor kleinere musea blijkt onterecht geweest. Ook is er geen sprake van een onevenredige geografische spreiding: de ondersteunde musea bevinden zich door het hele land. Voor de Aankoopregeling A is de verdeling goed gespreid over het land. Voor de periode 2002 - 2003 krijgen zes musea in de regio west ondersteuning, twee in de regio oost, vier in de regio noord en zeven in de regio zuid.

Relatie tussen budget van rijks- en andere overheden

De financiële ondergrens heeft de verantwoordelijkheidsverdeling tussen andere overheden, gemeente en provincie, en het rijk verduidelijkt. Rijkssteun (via de Mondriaan Stichting) is alleen beschikbaar als gemeenten voorzien in voldoende basisfinanciering. De Mondriaan Stichting vindt het van belang dat de betreffende overheid een substantiële bijdrage levert aan het verzamelbeleid van de onder haar bestuur opererende musea. Die financiële voorwaarde

heeft een positief effect gehad: een aantal gemeenten of provinciale overheden is ertoe overgegaan extra gelden ter beschikking te stellen voor het aankoopbeleid van musea.

Presentatie en zichtbaarheid

De Mondriaan Stichting heeft op verschillende manieren verantwoording afgelegd over de besteding van de haar toevertrouwde middelen, onder meer in jaarverslagen. Ook heeft zij publicaties uitgebracht met als doel de ondersteunde aanwinsten breder te presenteren en de discussie over aankoopbeleid te stimuleren. In 1995 werd met de Boekmanstichting het cahier *Verzamelstaat. Het collectiebeleid van Nederlandse Musea voor moderne kunst* gepubliceerd. Daarin werden de resultaten van onderzoek, twee essays en een verslag van een discussiebijeenkomst opgenomen.

In 1999 werd de publicatie *Recent Verworven* uitgebracht, waarin behalve alle aanwinsten ook de visies van negentien museumdirecteuren en twee essays over het onderwerp zijn opgenomen. De Mondriaan Stichting komt begin 2003 met een vervolg op deze publicatie.

Al enkele jaren wordt, onder meer in de nota *Vermogen om te laten zien* van de huidige staatssecretaris, gesproken over de mogelijkheid de aanwinsten periodiek gezamenlijk te tonen, zoals dat vroeger gebeurde met de aanwinsten van de Rijksdienst voor de Beeldende Kunst. Ook nu heeft het ministerie de Mondriaan Stichting gevraagd na te denken over een dergelijke tentoonstelling of andere manieren van presenteren.

De Mondriaan Stichting onderschrijft het veelgehoorde argument dat een presentatie van alle aanwinsten, voorzover dat praktisch al te organiseren is, inhoudelijk geen meerwaarde biedt. De aanwinsten zijn immers allemaal op grond van andere motieven, perspectieven en visies en voor een andere context aangekocht en vertonen zo bezien weinig samenhang. Wellicht kan een weloverwogen selectie, bijvoorbeeld door een gastcurator, een interessante tentoonstelling opleveren. Dat vergt echter medewerking van alle betrokken musea en betekent een gecompliceerde organisatie, waarvoor vooralsnog de middelen ontbreken.

Een andere mogelijkheid is dat de aanwinsten digitaal worden gepresenteerd. Dat is veel eenvoudiger te realiseren. En het heeft ook andere voordelen: het overzicht is permanent beschikbaar, altijd actueel en belangstellenden kunnen zelf een selectie maken. De Mondriaan Stichting zal die mogelijkheid nader onderzoeken.

Beeldende kunst en vormgeving

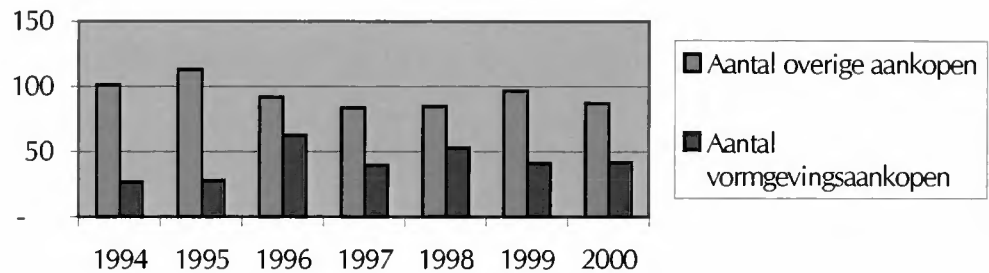
De aankoopregeling biedt de mogelijkheid zowel beeldende kunst als vormgeving aan te kopen. Een groot aantal musea koopt uit beide disciplines, waaronder Museum Boijmans Van Beuningen, Stedelijk Museum Amsterdam, Haags Gemeentemuseum, Museum voor moderne kunst Arnhem, Drents Museum en Groninger Museum. Een instelling als het Kruithuis in Den Bosch koopt zelfs hoofdzakelijk vormgeving. Het volgende overzicht geeft een beeld van de verdeling van de aankopen over de verschillende disciplines.

Aantal aankopen ²	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Eindtotaal
architectuur			3	2		1		6
beeldende kunst	93	100	80	74	70	75	75	567
fotografie	6	11	6	8	13	18	11	73
(nieuwe) media	2	2	2		2	3	1	12
overig			1					1
vormgeving	27	28	63	40	53	41	42	294
totaal	128	141	155	124	138	138	129	953

Het percentage vormgeving varieert van ongeveer twintig in 1995 tot bijna veertig in 1998 en ligt in de periode 1994 - 2000 gemiddeld rond dertig. In de grafiek op de volgende pagina is het aantal items vormgeving dat de musea hebben gekocht afgezet tegen het aantal beeldende kunstobjecten (gemaakt door beeldend kunstenaars, fotografen, mediakunstenaars en anderen).

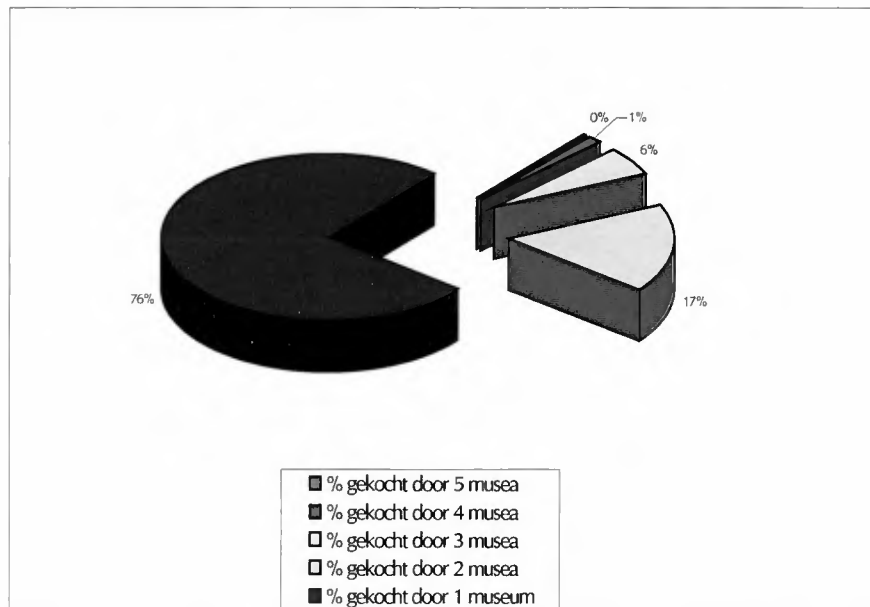
² Dit betreft de aantallen zoals ze voor afrekening aan de Mondriaan Stichting zijn aangeboden. Soms worden meerdere objecten onder één item afgerekend. Zo is de aankoop van een wintercollectie van Viktor en Rolf onder één nummer opgenomen, evenals de aankoop van drie prints van Inez van Lamsweerde.

Overzicht van het aantal aangekochte vormgeevingsobjecten in relatie tot de overige aankopen die zijn ondersteund uit het budget voor beeldende kunst en vormgeving

Overlap

Het aankoopbeleid van Nederlandse musea is herhaaldelijk bekritiseerd omdat veel musea in Nederland dezelfde kunst zouden aankopen. Zij zouden elkaar daarmee onterecht beconcurreren dan wel geen blijk geven van een eigen identiteit. De cijfers spreken dat echter tegen. Uit de aankoopgegevens blijkt dat de musea relatief weinig werk van dezelfde kunstenaar aankopen. Van de 546 kunstenaars van wie werk via de aankoopregeling is aangekocht, zijn de meeste kunstenaars door één museum aangekocht. Over de periode 1994 - 2001 zijn door musea met de ondersteuning van de Mondriaan Stichting in totaal 962 kunstwerken aangekocht. In deze periode zijn slechts van twee kunstenaars, Rineke Dijkstra en Frank van Hemert, door vijf verschillende musea werken aangekocht. Werken van vijf kunstenaars (Armando, Atelier van Lieshout, Marien Schouten, Carel Visser en Co Westerik) zijn door vier musea aangekocht. Van de meeste kunstenaars (76%) is in de gehele periode slechts door één museum werk aangekocht (zie ook pagina 21). Het komt dus slechts zelden voor dat werk van een bepaalde kunstenaar door twee verschillende musea wordt aangekocht. Dat meer dan twee musea werk van dezelfde kunstenaar aankopen komt bijna niet voor.¹ Musea blijken kunstenaars van hun keuze echter wel te volgen. Museum Boijmans Van Beuningen kocht zes

werken van Jan van der Vaart, het Groninger Museum vijf werken van Inez van Lamsweerde en het Van Abbemuseum vier werken van Marijke van Warmerdam en vier werken van René Jolink. Van de meeste kunstenaars wordt echter één werk aangekocht.

¹ Voor de volledigheid vermelden wij dat het hier alleen gaat om de aankopen die de Mondriaan Stichting heeft ondersteund. De musea hebben zelf ook een structureel aankoopbudget van minimaal f 100.000. Dit budget kan worden besteed aan werk van Nederlandse en buitenlandse kunstenaars. In de besteding van die budgetten heeft de Mondriaan Stichting geen inzicht.

3 CONCLUSIES

De evaluatie van de werking van de aankoopregelingen die onder de Mondriaan Stichting ressorteren laat een overwegend gunstig resultaat zien. De beschikbare middelen zijn besteed aan een groot aantal uiteenlopende bijzondere objecten, waarmee zonder twijfel een positieve bijdrage is geleverd aan de kwaliteit van de Collectie Nederland. Wel zijn er conclusies over de regelingen te trekken die aanleiding kunnen geven tot aanpassing.

Naar één regeling

Omdat de doeleinden, voorwaarden en praktische uitvoering van de regelingen in grote lijnen overeenkomen en de tijdelijke Aankoopregeling Collectie Nederland moet worden veranderd in een permanente regeling, zullen de verschillende regelingen worden samengevoegd. Dat betekent niet dat de verdeling van middelen tussen de categorieën oude kunst, moderne kunst en volkenkundige collecties wordt opgeheven. Dat zou er immers toe leiden dat, gezien het prijsniveau, het grootste deel van het budget zou opgaan aan oude kunst. In de nieuwe regeling blijven de fondsen-in-een-fonds bestaan, maar zijn de voorwaarden en procedures geüniformeerd. Een voorstel daarvoor is bijgevoegd.

Natuurhistorische collecties

De aankoopregeling is nauwelijks relevant voor de natuurhistorische musea. Uit deze sector kwam slechts eenmaal een aanvraag bij de Mondriaan Stichting binnen. Een mogelijke oplossing voor dit probleem is wellicht de oprichting van een afzonderlijk Natuurhistorisch Aankoopfonds, analoog aan het Volkenkundig Aankoopfonds. De volkenkundige musea hebben een eigen aankoopfonds, waar de musea een deel van hun aankoopbudget in storten. De Mondriaan Stichting, die het fonds beheert en de regeling uitvoert, vult dat bedrag aan met een bijdrage uit de aankoopgelden. De Mondriaan Stichting geeft de natuurhistorische musea deze mogelijkheid nadrukkelijk in overweging.

Afstemming museaal beleid

Geconcludeerd mag worden dat de aankoopregeling A heeft geleid tot meer onderlinge afstemming tussen musea. De regeling draagt bij aan scherpere positionering van musea ten opzichte van elkaar. De kwaliteit van de collectie- en aankoopplannen vertoont een stijgende lijn. Werd bij de start van de regeling soms nog geïrriteerd gereageerd op deze voorwaarde, zoals ook bleek in Recent Verworven, inmiddels lijkt de weerstand te zijn verminderd. Dat heeft ongetwijfeld ook te maken met het feit dat een collectieplan, zoals aanvankelijk nog wel werd gevreesd, niet uitsluitend een op het verleden gerichte inventarisatie hoeft te zijn. Juist plannen waarbij de bestaande collecties werden opgevat als uitgangspunt, inspiratie en onderbouwing van persoonlijke visie, en niet als richtinggevend keurslijf, konden op een positieve beoordeling rekenen. Bij nadere beschouwing van de adviezen blijkt dat de commissie onveranderlijk enthousiast is geweest over plannen waarin juist deze zaken naar voren kwamen, meer dan over zakelijke plannen waarin hiaten en lacunes minutieus maar zonder bevoegenheid werden beschreven. Dat steeds meer musea aan de kwalitatieve en kwantitatieve eisen voldoen is verheugend, maar brengt ook een nadeel mee. In de volgende paragraaf wordt daar nader op ingegaan.

Beschikbare middelen

Oude kunst en overige collecties

Bij evaluatie van de beschikbare middelen wordt onmiddellijk duidelijk dat het bedrag voor aankopen oude kunst ontoereikend is. Zowel in 2000 als in 2001 werd het budget fors overschreden. Daarvoor werd geput uit de middelen voor overige collecties, die de dupe dreigen te worden van het hoge prijsniveau van oude kunst. Voor het leveren van een serieuze bijdrage aan de aankoop van cruciaal werk voor de Collectie Nederland is verhoging van het budget hard nodig.

Tweejaarlijkse ondersteuning aankopen moderne kunst

Het voorgaande geldt ook voor het bedrag voor de aankoopregeling voor moderne kunst op basis van collectieplannen (onderdeel A). De regeling mag dan een succes zijn, in de zin dat de kwaliteit van de plannen een stijgende lijn vertoont, het heeft wel als gevolg dat de regeling dreigt te versralen. Daarvoor zijn diverse redenen. Ten eerste worden de aanvragen niet alleen steeds beter, het worden er ook steeds meer. Het beschikbare budget moet onder meer musea worden verdeeld, waardoor de middelen steeds meer versnipperd raken.

Bovendien is het budget voor aankoopregeling A in de negen jaar sinds de start van de regeling nooit verhoogd. Het is zelfs niet geïndexeerd, waardoor de koopkracht dus feitelijk is afgenomen.

Ten slotte is de regeling met ingang van 2001 ook opengesteld voor aankopen van werk van buitenlandse kunstenaars. Die behoefte bestond bij musea en de Mondriaan Stichting hecht er belang aan, zoals gezegd, dat musea ook op de internationale kunstmarkt een sterke(re) positie innemen.

De verschraving van de regeling is in tegenspraak met de doelstelling van de Mondriaan Stichting, die altijd heeft gepleit voor substantiële ondersteuning van een beperkt aantal musea van nationale betekenis. Een verhoging van het budget van de aankoopregeling is dan ook noodzakelijk. Over de verdeling van eventueel extra budget wil de Mondriaan Stichting zich de komende tijd nader beraden.

Conclusie

Samenvattend kan worden gesteld dat de aankoopregelingen zoals die door de Mondriaan Stichting worden uitgevoerd in een duidelijke behoefte voorzien. Een groot aantal musea heeft in de afgelopen jaren op de een of andere manier van de regelingen gebruik gemaakt, zowel voor ondersteuning van incidentele aankopen als voor de ondersteuning van het reguliere aankoopbeleid. Voornaamste conclusie van deze evaluatie is dan ook dat de regelingen duidelijk en overtuigend hebben bijgedragen aan het vergroten van de kwaliteit van de Collectie Nederland. Ook aan de andere doelstellingen wordt voldaan: het vergroten van de afstemming door een soepeler bruikleenbeleid en collectiemobiliteit en het versterken van de kwaliteit en positie van de Nederlandse musea.

Behalve deze algemene positieve conclusies zijn er ook een aantal aandachtspunten. De belangrijkste is dat met name voor twee onderdelen, bijzondere aankopen oude kunst en aankoopregeling A voor moderne kunst, het budget structureel ontoereikend is. Een verhoging van het budget is dan ook hard nodig. Over de verdeling van eventuele extra middelen wil de Mondriaan Stichting zich de komende tijd nader beraden. Daartoe zal overleg worden gevoerd met het veld.

Mondriaan Stichting,
december 2001

Bijlage 1

OVERZICHT AANVRAGEN AANKOOPREGELING ONDERDEEL A

	1994 - 95	1996 - 97	1998 - 99	2000 - 01	2002 - 03
1 Stedelijk Museum Amsterdam	f 200.000	f 400.000	f 450.000	f 450.000	f 450.000
2 Museum Boijmans Van Beuningen Rotterdam	f 200.000	f 350.000	f 400.000	f 450.000	f 450.000
3 Kröller - Müller Museum Otterlo	f 200.000	f 350.000	f 400.000	f 400.000	f 400.000
4 Van Abbemuseum Eindhoven	f 200.000	f 400.000	f 400.000	f 400.000	f 400.000
5 Centraal Museum Utrecht	f 200.000	f 400.000	f 400.000	f 400.000	f 400.000
6 Gemeentemuseum Den Haag	—	f 200.000	f 100.000	f 300.000	f 300.000
7 Bonnefantenmuseum Maastricht	f 200.000	f 200.000	f 250.000	f 300.000	f 250.000
8 Groninger Museum	f 200.000	f 250.000	f 200.000	f 100.000	f 150.000
9 Museum voor Moderne Kunst Arnhem	f 200.000	f 200.000	f 200.000	f 200.000	f 150.000
10 Stedelijk Museum de Lakenhal Leiden	f 200.000	f 100.000	f 170.000	f 150.000	f 150.000
11 Het Domein Sittard	—	f 100.000	f 120.000	f 150.000	f 150.000
12 Noordbrabants Museum Den Bosch	f 200.000	f 100.000	f 170.000	f 150.000	f 100.000
13 Fries Museum Leeuwarden	f 200.000	f 150.000	f 100.000	f 100.000	f 100.000
14 Museum het Kruithuis Den Bosch	f 200.000	f 150.000	f 120.000	f 120.000	f 100.000
15 Drents Museum Assen	—	f 100.000	—	f 100.000	f 100.000
16 Rijksmuseum Twente Enschede	f 200.000	f 150.000	f 150.000	f (100.000)*	—
17 Nederlands Textielmuseum Tilburg	f 200.000	f 150.000	f 120.000	f 100.000	f 100.000
18 Stadsgalerij Heerlen	f 200.000	—	f 100.000	f 100.000	f 100.000
19 Frans Halsmuseum Haarlem	f 200.000	f 100.000	—	—	f 100.000
20 Van Reekummuseum Apeldoorn	f 200.000	—	—	—	—
21 Hannema - de Stuers Fundatie Heino Wijhe	f 200.000	f 150.000	f 100.000	—	—
22 Museum Van Bommel Van Dam Venlo	f 200.000	—	—	—	—
23 Nijmeegs Museum Valkhof	f 200.000	—	—	—	—
24 Dordrechts Museum	—	—	—	—	—
25 Museum Beelden aan Zee Scheveningen	—	—	—	—	—
26 Keramiek Museum De Prinsessehof Leeuwarden	—	—	—	—	f 100.000
27 Stedelijk Museum Roermond	—	—	—	—	—

*Voor het Rijksmuseum Twente werd f 100.000 gereserveerd. Dit bedrag is komen te vervallen, omdat geen uitgewerkt aankoopplan werd ingediend.

OVERZICHT NIET-GEHONOREERDE AANVRAGEN AANKOOPREGELING ONDERDEEL A

1994 - 1995

- 1 Fotomuseum Sittard
- 2 Stedelijke Musea Weert
- 3 Museum Jan Cunen Oss
- 4 Museum voor Religieuze Kunst Uden
- 5 Stedelijk Museum Schiedam
- 6 Stedelijk Museum Roermond

1996 - 1997

- 1 Stadsgalerij Heerlen
- 2 Stedelijk Museum Roermond
- 3 Nijmeegs Museum Commanderie van Sint Jan Nijmegen
- 4 Museum Van Bommel - Van Dam Venlo

1998 - 1999

- 1 Drents Museum Assen
- 2 Frans Halsmuseum De Hallen Haarlem
- 3 Nijmeegs Museum Commanderie van Sint Jan Nijmegen
- 4 Museum Van Bommel - Van Dam Venlo
- 5 Stedelijk Museum Roermond

2000 - 2001

- 1 Keramiek Museum de Princessehof Leeuwarden
- 2 Museum van Bommel Van Dam Venlo
- 3 Stedelijk Museum Roermond
- 4 Museum Beelden aan Zee Scheveningen
- 5 Museum het Vlakhof Nijmegen
- 6 Dordrechts Museum
- 7 Hannema de Stuers Fundatie Heino Wijhe

2002 - 2003

- 1 Hannema de Stuers Fundatie Heino Wijhe
- 2 Rijksmuseum Twente Enschede
- 3 Museum Beelden aan Zee Scheveningen
- 4 Dordrechts Museum
- 5 Museum het Valkhof Nijmegen

Bijlage 2

OVERZICHT AANVRAGEN AANKOOPREGELING ONDERDEEL B

1995

Positief

- 1 **Centraal Museum Utrecht** Tentoonstelling De vierkante auto van John Körmeling in het Centraal Museum in Utrecht en het Museum voor Hedendaagse Kunst in Antwerpen; f 24.000 voor aankoop van drie werken van John Körmeling: het tekstbeeld Naar huis (1990), de maquette Glitterhuis (1992) en de munt Gulden (1988) met de inscriptie: en dit hier terwijl ik.
- 2 **Van Abbemuseum Eindhoven** Collectiepresentatie van het museum in het Musée National d' Histoire in Luxemburg; f 345.409 voor aankoop van Kemps, Mulder en Mucha.
- 3 **Centraal Museum Utrecht** Tentoonstelling over Pyke Koch georganiseerd door Museum Boijmans Van Beuningen in Musée Cantonal Des Beaux Arts in Lausanne; f 75.000 voor aankoop van een werk van Pyke Koch.
- 4 **Het Kruihuis Museum voor Hedendaagse Kunst Den Bosch** Internationale tentoonstelling schilderskeramiek; f 342.660.

Negatief

- 1 **Groninger Museum** Aankoop van geësceneerde fotografie.
- 2 **Stedelijk Museum Amsterdam** Aankoop van werk van Marien Schouten en Toon Verhoef.
- 3 **Stedelijk Museum Amsterdam** Presentatie en aankoop van Rob Birza.

1996

Positief

- 1 **Stedelijk Museum Amsterdam** Presentatie van selectie topwerken uit de eigen verzameling in Galleria Nazionale di Capodimonte in Napels; f 400.000 voor aankoop van La belle noiseuse van Constant.
- 2 **Stedelijk Museum De Lakenhal Leiden** Organisatie van tentoonstelling Oriëntatie in Nederland en Indonesië in 1995; f 66.690 voor aankoop van twee schilderijen van Heri Dono, enkele tekeningen van Mark Manders, een fotowerk en video van Erzsébeth Baerveldt, een werk van Gijs Frieling en een groep van twintig kleine schilderijen van Cock Sjardijn.

Negatief

- 1 **Centraal Museum Utrecht** Aankoop en presentatie van collectie Droog design.
- 2 **Stedelijk Museum de Lakenhal Leiden** New dynamics in ceramics.

1997

Positief

- 1 **Stedelijk Museum Amsterdam** Wahlverwantschaften, oder die Europäische Malerei in Gespräch, tentoonstelling van Europese kunst uit de collectie van het Stedelijk in het Casino Luxembourg, Forum d'art contemporain en in februari 1998 in het Cobramuseum Amstelveen; f 80.528 voor aankoop van: Toon Verhoef, Zonder titel (1997), Rob Birza, Power Flower-portraits (1997), René Jolink, Zonder titel (1997), Avery Preesman, Zonder titel (1997) en Paul Drissen, Zonder titel (1997).

Negatief

- 1 **Van Abbemuseum Eindhoven** Aankoop van Skytypers van Marijke van Warmerdam, dat op het moment van de aanvraag al was aangekocht en niet werd gepresenteerd in de tentoonstelling in Zürich.

1998

De aanvragen van het Nederlands Textielmuseum (tentoonstelling Blikvangers, met werk van vijf Nederlandse ontwerpers) en het Centraal Museum (tentoonstelling van Marlene Dumas en Philip Akkerman in het MASP in São Paulo) werden respectievelijk ingetrokken en uitgesteld.

Negatief

- 1 **Nederlands Textielmuseum Tilburg** Aankoop van werk van vijf Nederlandse ontwerpers (tentoonstelling Blikvangers).

1999

Positief

- 1 **Centraal Museum Utrecht** Tentoonstelling Double Dutch in Utrecht en Tokyo plus aankoop van mode en vormgeving: f 250.000.

2000

Positief

- 1 **Van Abbemuseum Eindhoven** Aankoop van twee werken voor presentatie in Athene: f 365.000.

Bijlage 3

OVERZICHT AANVRAGEN AANKOOPREGELING ONDERDEEL C

1994

Positief

- 1 **Museum Meermanno - Westreenianum Museum van het Boek** Nalatenschap van de heer ir Eugène L.C.M. Strens: collectie ex-librissen en gelegenheidsgrafiek; aankoopbedrag f 540.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 160.000 (= 30% van aankoopbedrag).

Negatief

- 1 **Stichting tot bevordering van de belangen van het Het Goois Museum Hilversum** Aankoop van twee stoelen van Dudok.

1995

Positief

- 1 **Nederlands Architectuur Instituut** Toevoeging van Art Work van Rem Koolhaas aan het reeds verworven basisarchief van het Office for Metropolitan; aankoopbedrag f 397.021; bijdrage Mondriaan Stichting f 70.000 (f 75.000 toegezegd; vrijval) (= 18% van aankoopbedrag).
- 2 **Kröller - Müller Museum Otterlo** Aankoop uit collectie van Martin en Geertjan Visser: Minimal Art, collectie Penck en fotografisch werk Polke; aankoopbedrag f 2.394.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 600.000 (= 25% van aankoopbedrag).
- 3 **Centraal Museum Utrecht** Aankoop De Receptionist (1978) en Portret van Asta Nielsen (1929) van Pyke Koch; aankoopbedrag f 1.376.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 235.000 (= 17% van aankoopbedrag).
- 4 **Kröller Müller Museum Otterlo** Aankoop van sculptuur Le Commencement du Monde van Constantijn Brancusi; aankoopbedrag f 3.280.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 780.000 (= 24% van aankoopbedrag).
- 5 **Gemeentemuseum Arnhem** Aankoop van schilderij Chateau en Espagne van Carel Willink; aankoopbedrag f 500.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 125.000 (= 25% van aankoopbedrag).

Negatief

- 1 **Stedelijk Museum Amsterdam** Aankoop van werken van Carel Willink.
- 2 **Rijksmuseum Twente Enschede** Aankoop van collectie van verzamelaar Hein Otto
- 3 **Gorcums Museum Gorinchem** Aankoop van schilderij van J.C.K. Klinkenberg.
- 4 **Stichting Froukje Koopmans Oostzaan** Aankoop van ex-libris verzameling.

1996

Positief

- 1 **De Stadhof Museum voor Naïeve en Outsider Art Zwolle** Aankoop deelcollectie Siebe Wiemer Glastra; aankoopbedrag f 120.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 40.000 (= 33% van aankoopbedrag).
- 2 **Museum Boijmans Van Beuningen Rotterdam** Aankoop uit verzameling van Geertjan Visser van Radio Concerts (1921 - 1922), Femme Espagnols (1925), Danger de la Force (1947 - 1950), Egoïsme (1947 - 1950), Viens avec moi là bas (1948) en Arthur Cravan (zonder jaartal) van Francis Picabia; aankoopbedrag f 900.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 300.000 (= 33% van aankoopbedrag).

- 3 **Singer Museum Laren** Aankoop van schilderij Naaktfiguur (1911) van Jan Sluijters; het werk werd uiteindelijk niet aangekocht omdat de veilingprijs te hoog was.

Negatief

- 1 **Bonrefantenmuseum Maastricht** Aankoop van Maastrichter Bilder van Georg Baselitz.
- 2 **De Beyerd Breda** Aankoop van collectie grafiek van Sandberg.
- 3 **Stedelijk Museum De Lakenhal Leiden** Aankoop van Blauwes Bild (1916) van Theo van Doesburg.
- 4 **Stedelijk Museum Amsterdam** Aankoop van werk Senza Titolo (1967) van Jannis Kounellis.
- 5 **Singer Museum Laren** Aankoop van schilderij Compositie met bloemen van Jan Sluijters.

1997

Positief

- 1 **Van Abbemuseum Eindhoven** Aankoop van werk Proun P23, Würfel mit Hyperbol (1919) van El Lissitzky; aankoopbedrag f 2.700.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 680.000 (= 25% van aankoopbedrag).

Negatief

- 1 **Museum Het Kruihuis Museum voor Hedendaagse Kunst Den Bosch** Aankoop van privé-verzameling van Marion Herbst.
- 2 **Joods Historisch Museum Amsterdam** Aankoop van schilderij In de linnenkamer van het Nederlands-Israëlitisch Oude Mannen- en Vrouwenhuis van Max Lieberman.
- 3 **Centraal Museum Utrecht** Aankoop van Scrum IV uit 1979 van Pyke Koch.

1998

Positief

- 1 **Museum De Stadshof Museum voor Naïeve en Outsider Art Zwolle** Aankoop van werk van Willem van Genk; aankoopbedrag f 225.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 95.000 (= 42% van aankoopbedrag).
- 2 **Groninger Museum** Aankoop uit collectie van Geertjan Visser van twee series tekeningen Zonder titel van zes (1979) en acht (1978) bladen van Andy Warhol; aankoopbedrag f 320.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 107.000 (= 34% van aankoopbedrag).

Negatief

- 1 **Museum Veluwezoom Oosterbeek** Aankoop van 160 werken uit particuliere collectie.

1999

Positief

- 1 **Centraal Museum Utrecht** Aankoop van Compositie (1918) van Theo van Doesburg; vraagprijs f 1.8 miljoen; toegezegde bijdrage Mondriaan Stichting f 550.000; het museum slaagde er niet in het doek te verwerven.

Negatief

- 1 **Gemeentemuseum Den Haag** Aankoop van collectie van Piet Zwart.
- 2 **Museum Boijmans Van Beuningen Rotterdam** Aankoop van installatie Section Cinéma van Marcel Broodthaers.

2000

Positief

- 1 **Van Abbemuseum Eindhoven** Installatie Categorical Imperatives and Morgue van Mike Kelley; aankoopbedrag f 530.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 200.000 (= 38% van aankoopbedrag).
- 2 **Centraal Museum Utrecht** Aankoop van De Aangekomene en Les Mariages van J.H. Moesman; aankoopbedrag f 535.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 214.000 (= 40% van aankoopbedrag).
- 3 **Centraal Museum Utrecht** Aankoop van collectie van Rotterdamse kunstenaarsbeweging De Branding; aankoopbedrag f 255.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 110.000 (= 43% van aankoopbedrag).

Negatief

- 1 **Museum Kröller - Müller Otterlo** Aankoop van twintig werken van Anselm Kiefer uit collectie Visser.

2001

Positief

- 1 **Stedelijk Museum Amsterdam** Aankoop videowerk Bruce Nauman; aankoopbedrag f 595.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 160.000 (= 27% van aankoopbedrag).
- 2 **Museum Kröller - Müller Otterlo** Aankoop van Compositie met grijze streep (1956 -1958) van Bart van der Leek; aankoopbedrag f 728.310; bijdrage Mondriaan Stichting f 291.324 (= 40% van aankoopbedrag).

Negatief

- 1 **Groninger Museum** Aankoop van acht serviezen firma Alessi.
- 2 **Gemeentemuseum Den Haag** Aankoop van Man Ray-collectie.

Nog in behandeling

- 1 **Centraal Museum Utrecht** Aankoop van Expecting (2001) van Pipilotti Rist.
- 2 **Stichting Nationaal Glasmuseum Leerdam** Aankoop van collectie van de nv Koninklijke Nederlandsche Glasfabriek Leerdam.

Bijlage 4

OVERZICHT ADVIESCOMMISSIELEDEN EN ADVISEURS AANKOOPREGELINGEN

Aankoopregeling A

1994 - 1995

Jan van Adrichem, voorzitter

Adi Martis

Els Hoek

Martin Visser

John Thackara

kunsthistoricus

Universiteit Utrecht

kunsthistoricus

verzamelaar en voormalig conservator vormgeving

Museum Boijmans Van Beuningen Rotterdam

directeur Vormgevingsinstituut Amsterdam

1996 - 1997

Jan van Adrichem, voorzitter

Els Hoek

Ronald de Leeuw

Lily van Ginneken

Gert Staal

kunsthistoricus

kunsthistoricus

algemeen directeur Rijksmuseum Amsterdam

directeur Stroom Haags Centrum voor Beeldende

kunst

adjunct-directeur Vormgevingsinstituut Amsterdam

1998 - 1999

Rini Dippel, voorzitter

Adi Maris

Jetske Homan van der Heide

Gert Staal

Lily van Ginneken

kunsthistoricus en voormalig conservator Moderne Kunst Stedelijk Museum Amsterdam

universitair docent Kunstgeschiedenis Universiteit van Utrecht

hoofd afdeling twintigste-eeuwse kunst Christie's Amsterdam

adjunct-directeur Vormgevingsinstituut Amsterdam

directeur Stroom Haags Centrum voor Beeldende Kunst

2000 - 2001

Rini Dippel

Adi Maris

Jetske Homan van der Heide

Gert Staal

Aleid Ottevanger

kunsthistoricus, voormalig conservator Moderne Kunst Stedelijk Museum Amsterdam

universitair docent kunstgeschiedenis Universiteit van Utrecht

hoofd afdeling twintigste-eeuwse kunst Christie's Amsterdam

adjunct-directeur Vormgevingsinstituut Amsterdam

Rijksdienst Kunsthistorische Documentatie

2002 - 2003

Rini Dippel

Adi Maris

Jetske Homan van der Heide

Cor Blok

Peter van Kester

kunsthistoricus en voormalig conservator Moderne Kunst Stedelijk Museum Amsterdam

universitair docent Kunstgeschiedenis Universiteit van Utrecht

hoofd afdeling twintigste-eeuwse kunst Christie's Amsterdam

voormalig conservator Haags Gemeentemuseum en Museum Boijmans Van Beuningen en docent Jan van Eijck Academie

voorheen Galerie Binnen, nu freelance adviseur hedendaagse vormgeving en journalist voor Items en de Architect

Aankoopregeling B

Jan van Adrichem
Graham Birtwistle
Dorothee Cannegieter
Marie-Hélène Cornips
Jan Debbaut
Chris Dercon
Sjarel Ex
Lily van Ginneken

Karel Schampers
Gert Staal

kunsthistoricus
Vrije Universiteit
directeur Rijksmuseum Twente
Dienst Esthetische Vormgeving KPN
directeur Van Abbemuseum Eindhoven
directeur Museum Boijmans Van Beuningen
directeur Centraal Museum Utrecht
directeur Stroom Haags Centrum voor Beeldende Kunst
directeur Frans Halsmuseum
adjunct-directeur Vormgevingsinstituut Amsterdam

Aankoopregeling C

Jan van Adrichem
Wim Beeren
M. den Besten
Cor Blok

Carel Blotkamp
Saskia de Bodt
Wim Crouwel
Jan Debbaut
Timo te Duits
Sjarel Ex
Lily van Ginneken

Els Hoek
Jetske Homan van der Heide

Geurt Imanse
Joop Joosten
Jean Leering
Adi Martis
Alied Ottevanger
Karel Schampers
Peter Schatborn
Evert van Straaten
Louis van Tilborgh
Evert van Uiter
Marion Unger

kunsthistoricus
oud-directeur Stedelijk Museum

voormalig conservator Haags Gemeentemuseum en
Museum Boijmans Van Beuningen en docent Jan van
Eijck Academie
Vrije Universiteit
Universiteit van Utrecht
oud-directeur Museum Boijmans Van Beuningen
directeur Van Abbemuseum Eindhoven
Glasmuseum Leerdam
directeur Centraal Museum Utrecht
directeur Stroom Haags Centrum voor Beeldende Kunst
kunsthistoricus
hoofd afdeling twintigste-eeuwse kunst Christie's
Amsterdam
Stedelijk Museum Amsterdam
Stedelijk Museum Amsterdam
oud-directeur Van Abbemuseum
Universiteit Utrecht
Rijksinstituut voor Kunsthistorische Documentatie
directeur Frans Halsmuseum
Prentenkabinet Rijksmuseum Amsterdam
directeur Kröller – Müller Museum
Van Gogh Museum
Universiteit van Amsterdam

Bijlage 5

OVERZICHT VAN DE BIJDAGEN AANKOOPFONDS COLLECTIE NEDERLAND

1999

Positief

- 1 **Aviodome Schiphol** Aankoop van de Uiver; aankoopbedrag f 1.500.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 450.000 (= 30% van aankoopbedrag).
- 2 **Rijksmuseum voor Volkenkunde Leiden** Aankoop van Japans schilderij van Watanabe Kakush; aankoopbedrag f 500.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 143.835 (= 29% van aankoopbedrag).
- 3 **Centraal Museum Utrecht** Aankoop van schilderij De Keukenmeid van Joachim Wittewael; aankoopbedrag f 2.565.200; bijdrage Mondriaan Stichting f 250.000 (= 10% van aankoopbedrag).
- 4 **Rijksmuseum van Oudheden Leiden** Aankoop van twee Nubische houten meubelpoten, aankoopbedrag f 200.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 100.000 (= 50% van aankoopbedrag).

Negatief

- 1 **Bondefanten Museum Maastricht** Aankoop van Zuidduits retabel.
- 2 **Textielmuseum Tilburg** Aankoop van Stoll vlakbreimachine type Multi Gate.

2000

Positief

- 1 **Stedelijk Museum De Lakenhal Leiden** Aankoop van marmeren reliëf uit 1742 van J.B. Xavery; aankoopbedrag f 144.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 31.500 (= 22% van aankoopbedrag).
- 2 **Frans Halsmuseum Haarlem** Aankoop van Heilige Commarus van Pieter Cornelisz Ebbekin; aankoopbedrag f 852.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 172.500 (= 20% van aankoopbedrag).
- 3 **Rijksmuseum Amsterdam** Aankoop van gepolychromeerde terracotta buste van Jan Gregor van der Schardt; aankoopbedrag f 2.900.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 750.00 (= 26% van aankoopbedrag).
- 4 **Dordrechts Museum Dordrecht** Aankoop schilderij De Hemelse en Aardse Liefde van Ary Scheffer; aankoopbedrag f 335.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 70.00 (= 21% van aankoopbedrag).
- 5 **Museum Boijmans Van Beuningen Rotterdam** Aankoop van tekeningen van Hans Bol; toegezegde bijdrage Mondriaan Stichting f 700.000; de vraagprijs werd ruim overschreden, het museum slaagde er niet in de tekeningen te verwerven.
- 6 **Museum Catharijneconvent Utrecht**, Aankoop van het schilderij De Gregoriusmis; aankoopbedrag f 780.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 110.00 (= 14% van aankoopbedrag).

Negatief

- 1 **Museum Spaans Gouvernement Maastricht** Aankoop van collectie Urania.
- 2 **Museum Boijmans Van Beuningen Rotterdam** Aankoop van Maria met kind en engelen van Hendrick Goltzius.

- 3 **Museum Boijmans Van Beuningen Rotterdam** Aankoop van blad met studies van een danseres van Edgar Degas.
- 4 **Koninklijk Penningkabinet Leiden** Aankoop van penningen.

2001

Positief

- 1 **Van Gogh Museum Amsterdam** Aankoop van twee werken van Claude Monet; aankoopbedrag f 11.950.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 600.00 (= 5% van aankoopbedrag).
- 2 **Rijksmuseum Amsterdam** Aankoop van Steven Joseph fotocollectie; aankoopbedrag f 1.322.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 300.00 (= 23% van aankoopbedrag).
- 3 **Museum voor Religieuze Kunst Uden** Aankoop van beeldengroep van Adriaen van Wesel; aankoopbedrag f 260.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 80.00 (= 31% van aankoopbedrag).
- 4 **Noordbrabants Museum Den Bosch** Aankoop van twee zilveren tafelkandelaars van Guiliam Domis I; aankoopbedrag f 250.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 90.00 (= 36% van aankoopbedrag).
- 5 **Bijbels Museum Amsterdam** Aankoop van schilderij van Jacob de Wit; aankoopbedrag f 125.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 31.250 (= 25% van aankoopbedrag).
- 6 **Frans Halsmuseum De Hallen Haarlem** Aankoop van majolica-collectie De Vrij; aankoopbedrag f 138.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 18.000 (= 13% van aankoopbedrag).
- 7 **Naturalis Leiden** Aankoop van collectie Wiedenroth; aankoopbedrag f 300.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 120.000 (= 40% van aankoopbedrag).
- 8 **Rijksmuseum Amsterdam** Aankoop van drie portretten van Jacob Jordaens (1635); aankoopbedrag f 12 miljoen; bijdrage Mondriaan Stichting f 2 miljoen (= 17% van aankoopbedrag).

Negatief

- 1 **Aviodome Schiphol** Aankoop van Lockheed Constellation.
- 2 **Rijksmuseum Twente Enschede** Aankoop van mansportret door Jan de Bray.
- 3 **Museum voor Communicatie Den Haag** Aankoop van Jonge vrouw met een brief in haar hand (1665) van Caspar Netscher.

Interculturele aankoop

Positief

- 1 **Rijksmuseum Amsterdam** Aankoop van twee portretten van Daniël Vertangen; aankoopbedrag f 576.000; bijdrage Mondriaan Stichting f 225.000 (= 39% van aankoopbedrag).

Bijlage 6

OVERZICHT ADVIESCOMMISSIELEDEN AANKOOPFONDS COLLECTIE NEDERLAND 1999 - 2001

René Baesjou	Afrika Instituut en Intituut voor de geschiedenis van de overzeese expansie van de Universiteit van Leiden
Els Barents	directeur Huis Marseille
Jean Baptiste Bedaux	Vrije Universiteit
Emile van Binnebeke	Sotheby's Amsterdam
Saskia de Bodt	Universiteit van Utrecht
Marten Jan Bok	kunsthistoricus
Jaap Bolten	oud-directeur Prentenkabinet
Dorothee Cannegieter	directeur Rijksmuseum Twente
Jan Daan van Dam	Rijksmuseum Amsterdam
Dieuwertje Dekkers	Rijksuniversiteit Groningen
Rini Dippel	kunsthistoricus en voormalig conservator Moderne Kunst Stedelijk Museum Amsterdam
Frits Duparc	directeur Mauritshuis
Els van Eijck van Heslinga	adjunct-directeur Koninklijke Bibliotheek
Titus Eliëns	Haags Gemeentemuseum
Jan Piet Filedt Kok	Rijksmuseum Amsterdam
Willemijn Fock	Universiteit Leiden
J. Frieze	Nieuwe Kerk
Hein van Haaren	oud-voorzitter Mondriaan Stichting
Jan Jaap Heij	Drents Museum
Richard Hermanni	Rijksinstituut voor Kunsthistorische Documentatie
Jetske Homan van der Heide	hoofd afdeling twintigste-eeuwse kunst Christie's Amsterdam
Guus van den Hout	directeur Catharijneconvent
Paul Huys Jansen	Noordbrabants Museum
Jan Jessurun	voormalig voorzitter Raad voor Cultuur
Christiaan Jörg	Groninger Museum
Wouter Kloek	Rijksmuseum Amsterdam
Ben van der Klooster	expert achttiende-eeuwse beeldhouwkunst
Friso Lammertse	Museum Boijmans Van Beuningen
John Leighton	directeur Van Goghmuseum
Gerard Lemmens	oud-directeur Commanderie van Sint Jan Nijmegen
Simon Levie	oud-directeur Rijksmuseum Amsterdam
Ingeborg Leyerzapf	Prentenkabinet Leiden
Leon van Liebergen	directeur Museum voor Religieuze Kunst Uden
Hans Locher	oud-directeur Haags Gemeentemuseum
Jan Rudolf de Lorm	Rijksmuseum
R. Lunsingh Scheurleer	Allard Pierson Museum
Adi Martis	Universiteit Utrecht
Ingrid Moerman	Stedelijk Museum de Lakenhal
Johan ter Molen	directeur Paleis Het Loo
Alied Ottevanger	Rijksinstituut voor Kunsthistorische Documentatie
Charlotte van Rappard - Boon	Inspectie Cultuurbezit
Jelle Reumer	directeur Natuurmuseum Rotterdam
Jean Pierre van Rijen	Universiteit van Nijmegen
Karel Schampers	directeur Frans Halsmuseum
Frits Scholten	Rijksmuseum Amsterdam
Frederick R. Schram	Universiteit van Amsterdam
Marie Christine van der Sman	directeur Meermannano – Westreenianum Museum van het Boek
Gert Staal	hoofdredacteur Items
J.L.L. Tilanus	Universiteit van Leiden
Carel van Tuyll van Serooskerken	Teylers Museum Haarlem
Evert van Uitert	Universiteit van Amsterdam
Jan Vaessen	directeur NL Openluchtmuseum

Robbert van Venetie
R. van Walsem
Guido de Werd
Marieke van Wierden
Harrie Wijnandts

journalist NRC Handelsblad
Universiteit van Leiden
directeur Museum Kleve
Catharijneconvent
Natuurmuseum Leeuwarden

Bijlage 7

OVERZICHT BIJDRAGEN UIT HET AANKOOPFONDS VOLKENKUNDIGE MUSEA

1998

Positief

- 1 **Rijksmuseum voor Volkenkunde Leiden** Aankoop van Mexicaanse textilia; bijdrage Aankoopfonds f 100.000.
- 2 **Wereldmuseum Rotterdam** Aankoop van Islamitische collectie; bijdrage Aankoopfonds f 75.000.
- 3 **Afrika Museum Berg en Dal** Aankoop van ritueel halssnoer van sjamaan uit Madagascar; bijdrage Aankoopfonds f 4.500.
- 4 **Koninklijk Instituut voor de Tropen Amsterdam** Aankoop van zes gouden sieraden; bijdrage Aankoopfonds f 100.000.
- 5 **Koninklijk Instituut voor de Tropen Amsterdam** Aankoop van sieraden uit Indonesië; bijdrage Aankoopfonds f 55.700.

1999

Positief

- 1 **Wereldmuseum Rotterdam** Aankoop van Aboriginal schilderijen; bijdrage Aankoopfonds f 52.250.
- 2 **Koninklijk Instituut voor de Tropen Amsterdam** Aankoop van Tshibumba-collectie van Johannes Fabian; bijdrage Aankoopfonds f 90.000.
- 3 **Rijksmuseum voor Volkenkunde Leiden** Aankoop van Japans medicijndoosje en Japans schilderij; bijdrage Aankoopfonds f 130.000.
- 4 **Wereldmuseum Rotterdam** Aankoop van schilderij Guerillas van Hendra Gunawan; bijdrage Aankoopfonds f 40.000.

Negatief

- 1 **Wereldmuseum Rotterdam** Aankoop van Latijns-Amerikaanse fotografische werken.
- 2 **MUSEON Den Haag** Aankoop van chilkatdeken (ceremoniële dansdeken uit Alaska).
- 4 **Wereldmuseum Rotterdam** Aankoop van drieluik Fès van Touhami Ennadre.

2000

Positief

- 1 **Rijksmuseum voor Volkenkunde Leiden** Aankoop van Japanse ets Yoshiwara dote no kei van Awowo Tensen; bijdrage Aankoopfonds f 20.000.
- 2 **Wereldmuseum Rotterdam** Aankoop van Aboriginal schilderijen; bijdrage Aankoopfonds f 60.150.
- 3 **Koninklijk Instituut voor de Tropen Amsterdam** Aankoop van wanddoek uit Java; bijdrage Aankoopfonds f 25.800.
- 4 **Nijmeegs Volkenkundig Museum Nijmegen** Aankoop van collectie Aboriginal voorwerpen; bijdrage Aankoopfonds f 11.650.

- 5 **Rijksmuseum voor Volkenkunde Leiden** Aankoop van Pueblo-aardewerk; bijdrage Aankoopfonds f 25.000.

Negatief

- 1 **Gemeente Musea Delft** Aankoop van eigentijdse kunst uit Indonesië.
- 2 **Wereldmuseum Rotterdam** Aankoop van verzameling islamitisch cultuurgebied.
- 3 **MUSEON Den Haag** Aankoop Berber-aardewerk uit het Rifgebied van Marokko
- 4 **Rijksmuseum voor Volkenkunde Leiden** Aankoop van gelakte bonbonnière uit Java.
- 5 **MUSEON Den Haag** Aankoop van sculptuur Ogou – Benin.

2001

Positief

- 1 **Afrika Museum Berg en Dal** Aankoop van negen werken van Santiago Rodrigues Olazabal; bijdrage Aankoopfonds f 15.000.
- 2 **Wereldmuseum Rotterdam** Aankoop van Osmaans talismanhemd; bijdrage Aankoopfonds f 50.000.
- 3 **Rijksmuseum voor Volkenkunde Leiden** Verzamelreis Oost-Groenland; bijdrage Aankoopfonds f 15.000.
- 4 **Wereldmuseum Rotterdam** Verzamelreis en aankoop van Japanse textielen; bijdrage Aankoopfonds: f 75.000.
- 5 **Gerardus van der Leeuw Volkenkundig Museum Groningen** Aankoop van Taoïstische berg; bijdrage Aankoopfonds f 25.000.
- 6 **Koninklijk Instituut voor de Tropen Amsterdam** Aankoop van kostuumcollectie uit Shembe, Zuid-Afrika; bijdrage Aankoopfonds f 6.000.
- 7 **Nijmeegs Volkenkundig Museum Nijmegen** Aankoop van amuletten doos uit Kalimantan; bijdrage Aankoopfonds (voorlopig) f 7.500.

Negatief

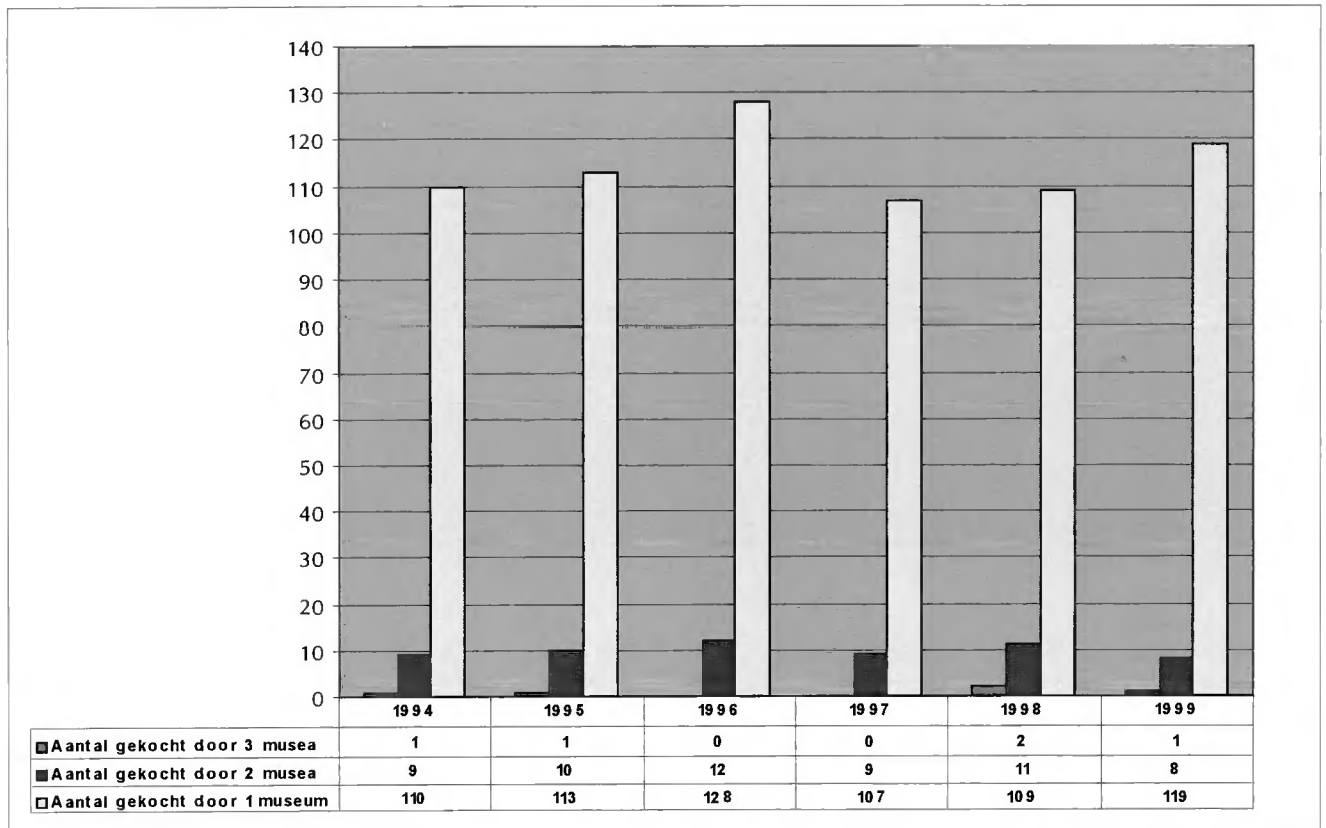
- 1 **Rijksmuseum voor Volkenkunde Leiden** Extra aanvraag voor aankoop van Pueblo-aardewerk (2000).

Nog in behandeling

- 1 **Koninklijk Instituut voor de Tropen Amsterdam** Aankoop van collectie Charles Sayers.

Bijlage 8

OVERZICHT AANTALLEN KUNSTENAARS DOOR MEER DAN ÉÉN MUSEUM AANGEKOCHT
IN 1994 - 1999

Bijlage 9

CONCEPT VOOR DE REGELING VOOR FINANCIËLE ONDERSTEUNING VAN MUSEALE AANKOPEN

1. Inleiding

De Mondriaan Stichting, stimuleringsfonds voor beeldende kunst, vormgeving en museale activiteiten, kent meerdere mogelijkheden tot financiële ondersteuning van museale aankopen. Enerzijds kan aan musea een algemene bijdrage worden toegekend voor aankopen van moderne beeldende kunst en vormgeving op basis van een collectieplan. Daarnaast is ook een specifieke bijdrage mogelijk voor een bijzondere, eenmalige aankoop, zowel op het gebied van moderne beeldende kunst en vormgeving als op andere collectiegebieden.

Met deze regeling beoogt de Mondriaan Stichting:

- Nederlandse musea de mogelijkheid te bieden hun collectie te versterken en op internationaal niveau te brengen;
- bij te dragen aan de kwaliteit en de samenhang van de 'Collectie Nederland';
- te bevorderen dat het publiek in aanraking komt met hoogwaardige collecties.

Deze regeling is een deelreglement als bedoeld in artikel 5, lid 2 van het Algemeen Reglement van de Mondriaan Stichting. Het Algemeen Reglement is op aanvraag bij de Mondriaan Stichting verkrijgbaar. Deze regeling vervangt de eerdere regelingen van de Mondriaan Stichting op dit gebied.

2. Wie kunnen een aanvraag indienen

In aanmerking komen Nederlandse musea met een blijvend toegankelijke collectie, die geheel of gedeeltelijk gericht zijn op het in internationale en cultuurhistorische context verzamelen en presenteren van collecties beeldende kunst, fotografie en vormgeving¹, oude kunst, cultuurhistorie, archeologie, natuurhistorie, volkenkunde, wetenschap en techniek. Het museum moet een hoogwaardige collectie bezitten en minimaal een traditie van vijf jaar hebben in het aankopen van collecties en objecten. De huisvesting (depot en klimaatvoorzieningen) van het museum moeten voldoen aan de museale eisen van passieve conservering van objecten. Het museum dient ook wetenschappelijk en educatief actief te zijn.

Voor de ondersteuning in het kader van onderdeel A, aankopen van Nederlandse kunstmusea in het kader van het collectieplan, kunnen alleen kunstmusea een aanvraag doen.

Musea komen alleen in aanmerking voor ondersteuning als zij in het onderlinge bruikleenverkeer handelen conform het reciprociteitsbeginsel. Dat betekent dat zij geen loan fee in rekening brengen aan andere Nederlandse musea, ook niet voor werkzaamheden van de eigen museummedewerkers voor de bruikleen. Verder moet het bruikleenverkeer erop gericht zijn de handling fee (directe kosten voor zaken als transport, verzekering, en bekisting) zo laag mogelijk te houden. De afweging tot het al dan niet verlenen van de bruikleen dient op inhoudelijke gronden te worden genomen. Aanvragen van Nederlandse collega-musea worden soepel beoordeeld. Bij de aanvraag dient het museum een verklaring te voegen waarin het museum verklaart conform het bovenstaande te handelen.

¹ Onder vormgeving verstaan wij industriële, grafische en ruimtelijke vormgeving, mode en toegepaste kunst.

3. Welke criteria en voorwaarden hanteren wij bij de beoordeling

Onder meer vanwege de beperkte beschikbare middelen is selectie noodzakelijk. Daarom zullen aanvragen in de regel, na een formele toetsing, aan deskundige adviseurs worden voorgelegd. Aan de volgende algemene voorwaarden moet worden voldaan:

- De aankopen zijn cultuurhistorisch of kunsthistorisch van groot belang en, indien van toepassing, artistiek-inhoudelijk van hoog niveau.
- De aankopen leveren een stimulerende bijdrage aan de wijze waarop Nederlandse musea hun taak vervullen.
- Er is voldoende draagvlak voor de uitvoering van de aankopen.
- De aankopen kunnen bijdragen aan het stimuleren van de publieke belangstelling voor museale collecties.
- De aankopen zijn van nationale of internationale betekenis.
- De aankopen zijn openbaar toegankelijk.

Uit de aanvraag moet blijken dat de aankopen regelmatig in de permanente dan wel semi-permanente opstelling van het museum zullen worden getoond. Indien de aard van het kunstwerk opstelling voor het publiek verhindert (bijvoorbeeld tekeningen en prenten), dan dient het kunstwerk op andere wijze toegankelijk gemaakt te worden (bijvoorbeeld via studiecollecties, publicaties of audiovisuele ontsluiting).

Werken die met financiële ondersteuning van de Mondriaan Stichting worden aangeschaft, worden eigendom van het museum maar mogen niet worden vervreemd zonder toestemming van de Mondriaan Stichting of het rijk. Voor de (voormalige) rijksmusea wordt in dit verband verwezen naar de regeling die deze musea met de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen hebben opgesteld. In die regeling wordt de eigendom van de museale collecties geregeld.

Daarnaast gelden ook de specifieke criteria die verderop in de regeling worden aangegeven.

4. Overige belangrijke informatie

Als u een aanvraag voor financiële ondersteuning overweegt, wordt u verzocht eerst telefonisch contact op te nemen met de Mondriaan Stichting (020 – 676 20 32). Er kan dan een oriënterend gesprek worden gevoerd met een medewerker van de Mondriaan Stichting, waarna u een aanvraag kunt indienen.

De voorgestelde aankopen moeten bestemd zijn voor (semi-) permanente opstellingen. Slechts met schriftelijke toestemming van het ministerie van OCenW of de Mondriaan Stichting mag de aankoop aan de openbaarheid worden onttrokken door plaatsing in een studieafdeling, een depot of een andere ruimte die niet toegankelijk is voor het algemeen publiek. Wanneer aankopen door de aard van het object (zoals tekeningen en prenten) niet langdurig kunnen worden tentoongesteld, moeten zij op verzoek kunnen worden geraadpleegd.

Een eventuele toezegging is altijd voorlopig. Het bedrag van de definitieve toezegging kan pas worden vastgesteld als de financiële dekking van het project rond is.

Onderdeel a: Ondersteuning van aankopen van Nederlandse kunstmusea in het kader van het collectieplan

1. Inleiding

Musea die zich toeleggen op het verzamelen van moderne beeldende kunst en vormgeving kunnen een beroep doen op de Mondriaan Stichting voor een bijdrage in de aankopen die worden gedaan in het kader van het collectieplan. Op deze manier wil de Mondriaan Stichting musea in staat stellen te bouwen aan een collectie die een evenwichtig beeld geeft van de twintigste-eeuwse en eenentwintigste-eeuwse beeldende kunst, fotografie en vormgeving.

2. Wie kunnen een aanvraag indienen

Het museum moet een hoogwaardige collectie beeldende kunst bezitten en minimaal een traditie van vijf jaar hebben in het aankopen van beeldende kunst, fotografie en vormgeving uit de twintigste en eenentwintigste eeuw. Bovendien moet het museum een eigen structureel aankoopbudget voor dit collectiegebied hebben van minimaal euro 45.378 per jaar.²

3. Waarvoor kan ondersteuning worden aangevraagd

Een museum kan een aanvraag bij de Mondriaan Stichting indienen voor financiële ondersteuning van aankopen van beeldende kunst, fotografie en vormgeving geproduceerd in de twintigste en eenentwintigste eeuw die passen in de collectie en het verzamelbeleid van het museum. Minstens de helft van het aantal aankopen dient aankopen te betreffen van Nederlandse kunstenaars.

[opnemen: mogelijkheid van coproductie door museum, zie beleidsplan Mondriaan Stichting 2001-2004, wordt nog toegevoegd]

4. Welke voorwaarden en criteria hanteren wij bij de beoordeling

Behalve de algemene voorwaarden die aan het begin van deze regeling zijn genoemd, zijn in ieder geval de volgende specifieke criteria van toepassing:

- Het museum voert een coherent en artistiek-inhoudelijk interessant aankoopbeleid.
- Het collectie- en aankoopplan zijn van goede kwaliteit.
- Er zijn goede presentatiemogelijkheden voor de aan te kopen werken.
- De aankopen zijn een aanvulling op de Collectie Nederland, wat onder meer blijkt uit het feit dat het collectie- en presentatiebeleid van het museum een eigen plaats heeft in het totaal van de museale collecties in Nederland.

De Mondriaan Stichting zal op basis van een kwalitatieve beoordeling van bovengenoemde punten de hoogte van de financiële ondersteuning vaststellen. Die is afhankelijk van de hoogte van de beschikbare financiële middelen in relatie tot het aantal aanvragen.

5. Aan welke vereisten moet de aanvraag voldoen

Aanvragen voor de periode 2004 - 2005 dienen uiterlijk 1 oktober 2003 in het bezit van de Mondriaan Stichting te zijn.

De aanvraag moet ondertekend zijn en vergezeld gaan van een collectieplan inclusief aankoopplan. Uit het collectieplan moet duidelijk blijken welke functie de aan te kopen werken hebben in de collectie van het aanvragende museum en hoe de aankopen zich verhouden tot

² Onder *structureel aankoopbudget* verstaan wij de budgetten die de beheerders van de musea, eventuele andere overheden of direct aan het museum verbonden fondsen op een structurele wijze aan het museum ter beschikking stellen. Gelden voor opdrachtenbeleid beeldende kunst en vormgeving zijn hiervan uitgesloten, evenals incidentele inkomsten zoals uit legaten, giften en ad-hoc-sponsoring.

de 'Collectie Nederland'. Ook moet uit het collectieplan blijken welke collectieonderdelen zijn afgerond, in welke categorieën van beeldende kunst en vormgeving het museum voornemens is aankopen te doen en wat de relatie is tussen de bestaande collecties en de doelstelling van het verzamelbeleid van het museum. Van de collecties waarbinnen zal worden aangekocht moet duidelijk zijn waar zich de hiaten bevinden en welk doel wordt nagestreefd. Bovendien moet inzicht worden verschaft in de prioriteiten van het museum. Overigens moet het collectieplan voorzien zijn van een lijst van alle tentoonstellingen en aankopen uit de laatste twee jaar.

In het collectie- en aankoopplan kan worden volstaan met het noemen van categorieën van werken, er hoeven geen specifieke werken te worden genoemd. Ook geeft het museum aan op welke wijze het voornemens is deze werken te presenteren.

Uit de aanvraag moet blijken dat het museum een eigen structureel aankoopbudget voor twintigste en eenentwintigste beeldende kunst en vormgeving heeft van minimaal euro 45.378 per jaar.

6. Overige belangrijke informatie

Om redenen van efficiëntie wordt de beoordeling van de aanvragen in het kader van dit onderdeel eenmaal per twee jaar gedaan. De toezeggingen hebben dus ook betrekking op twee jaar. Formeel worden toezeggingen gedaan per jaar, maar de Mondriaan Stichting zal zoveel mogelijk de voorwaarden creëren om voor twee jaar duidelijkheid te geven over de te verwachten financiële ondersteuning.

Het museum dient uiterlijk drie maanden na afloop van de ondersteuningsperiode verantwoording te verstrekken met dia, naam, aankoopbedrag en verkoopkanaal. Bij de eindafrekening moet worden aangegeven welke langdurige bruikleen of bruiklenen het museum heeft verschaft aan andere instellingen.

Onderdeel b: Aankoopfonds Collectie Nederland

1. Inleiding

Nederlandse musea die een zeer bijzonder werk of een zeer bijzondere deelcollectie willen aankopen, kunnen een beroep doen op de Mondriaan Stichting voor een bijdrage. Het maakt niet uit welk collectiegebied de aankoop betreft. Het kan gaan om een aankoop op het gebied van oude kunst, moderne beeldende kunst of vormgeving of bijvoorbeeld van natuurhistorie of cultuurhistorie. Op deze manier kunnen werken die van cruciaal belang zijn voor de Collectie Nederland behouden blijven of wordt het mogelijk de Collectie Nederland aan te vullen met werken die de kwaliteit en samenhang ervan versterken.

2. Waarvoor kan ondersteuning worden aangevraagd

Het moet gaan om de verwerving van zeer bijzondere werken of deelcollecties. De aankoop moet een incidenteel karakter hebben en van zeer bijzondere betekenis zijn. Ook moet de aankoop van aantoonbaar cruciaal belang zijn voor de Collectie Nederland. Het zal meestal een aankoop betreffen die een belangrijke lacune in de eigen collectie opvult of een aankoop die anders voor Nederland verloren dreigt te gaan. De aanvraag moet afkomstig zijn van een museum dat een hoogwaardige collectie bezit op het terrein van de aankoop en minimaal een traditie van vijf jaar heeft in het aankopen van dergelijke werken.

Het gaat om de volgende twee categorieën:

- 1 museale aankopen van zeer bijzondere werken of deelcollecties van beeldende kunst of vormgeving uit twintigste en eenentwintigste eeuw.;
- 2 andere museale aankopen van zeer bijzondere werken of deelcollecties van groot cultuurhistorisch belang.

Reguliere aankopen op basis van het collectieplan komen niet in aanmerking voor ondersteuning. Ook is geen ondersteuning mogelijk voor de aankoop van objecten die staan vermeld op de lijst bij de Wet Behoud Cultuurbezit. Voor die objecten bestaat een afzonderlijke financiële regeling bij ministerie van OCenW.

Ondersteuning kan niet achteraf worden verleend. Dit betekent dat reeds gekochte werken niet voor ondersteuning in aanmerking komen.

Het minimumbedrag van de aankoop dient euro 45.378 te zijn. De bijdrage van de Mondriaan Stichting kan nooit meer bedragen dan 40% van het aankoopbedrag. Uitgangspunt is dat het museum ook uit andere bronnen bijdragen verwerft en daarmee het draagvlak voor de aankoop aantoot. Daarbij kan worden gedacht aan bijdrages van andere fondsen, sponsoring en dergelijke.

3. Welke voorwaarden en criteria hanteren wij bij de beoordeling

Behalve de algemene voorwaarden die aan het begin van deze regeling zijn genoemd, zijn in ieder geval de volgende specifieke criteria van toepassing:

- De aankoop is van groot cultuurhistorisch of kunsthistorisch belang en vormt een waardevolle aanvulling op de Collectie Nederland.
- De aankoop past in het collectie van het museum en vormt een waardevolle aanvulling op de collectie.
- De (verwachte) prijs staat in redelijke verhouding tot de waarde van het aan te kopen werk.
- De aankoop vervult een belangrijke rol in de presentatie van de collectie van het museum.

4. Aan welke vereisten moet de aanvraag voldoen

Een aanvraag dient de Mondriaan Stichting ten minste drie maanden voor de feitelijke aankoop- of veilingsdatum te bereiken. Wanneer er sprake is van een aantoonbare en onvermijdbare spoedsituatie, kan van de genoemde termijn worden afgeweken.

De aanvraag moet ondertekend zijn en vergezeld gaan van documentatiemateriaal en een sluitende begroting. Onder een sluitende begroting wordt verstaan een begroting waarbij het totaal aan inkomsten, inclusief de gevraagde bijdrage van de Mondriaan Stichting, gelijk is aan de totale uitgaven. De aanvraag gaat vergezeld van een collectieplan, waarin staat waaruit de museale collectie bestaat, wat de kerncollectie is en hoe het museum zich positioneert ten opzichte van andere Nederlandse of buitenlandse musea in dezelfde sector. Bovendien moet in het collectieplan aandacht worden besteed aan de vraag hoe het museum een rol denkt te kunnen vervullen in het vergroten van de samenhang en mobiliteit in de Collectie Nederland. Daartoe moet in het collectieplan worden aangegeven welke objecten of (deel)collecties het museum daadwerkelijk beschikbaar stelt in langdurige bruikleen of overdracht aan andere musea.

Omdat de gewenste aankoop de collectie van het betreffende museum in belang doet toenemen, wordt van musea die financiële ondersteuning uit het aankoopfonds krijgen verwacht dat zij een actieve inspanning leveren aan de collectiemobiliteit. Ook wordt van deze musea een zeer coulant en actief bruikleenverkeer geëist ten opzichte van Nederlandse collega-musea.

5. Overige belangrijke informatie

Werken die met financiële ondersteuning van de Mondriaan Stichting worden aangeschaft, worden eigendom van het museum maar mogen niet worden vervreemd zonder toestemming van de Mondriaan Stichting of het rijk. Voor de (voormalige) rijksmusea wordt in dit verband verwezen naar de regeling die deze musea met de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen hebben opgesteld. In die regeling wordt de eigendom van de museale collecties geregeld.

Het museum dient uiterlijk drie maanden na afloop van de ondersteuningsperiode verantwoording te verstrekken met dia, naam, aankoopbedrag en verkoopkanaal. Bij de eindafrekening moet worden aangegeven welke langdurige bruikleen of bruiklenen het museum heeft verschaft aan andere instellingen.